FORUM

«asma» köprü askıda

PARİS'te YENİK A.B.D

grevler güçbirliği

KÖYLÜMÜZ GOMONiSLiĞi ANLATIYOR

orman köyleri doğu sorunu

141 ile 142 ve yayınlar

SEÇİMLER GEÇİM LER

seyreyleyin cümbüşü! godukca

339
15 MAYIS 1968
100 KURUŞ

AYDIN GERMEN
DOÇ. DR. CEVAT GERAY
DOÇ. DR. TÜRKKAYA ATAÖV
HALİT ÇELENK
M. HASIRŞAPKALI
HAMDİ KONUR
DR. İSMAİL BEŞİKÇİ
HARMANDALIOĞLU
DOĞU PERİNÇEK
ŞAHİN ALPAY
ALİ KAZANCIGİL
ALİ ORHAN YÜCELALP
T. FİKRET AKASAL
GÜL YAZGAN
AHMET KÖKLÜGİLLER
BALABAN
LEYLÂ GÜZ
ABDÜLKADİR BULUT
KAYA ÖZSEZGİN
HASAN HÜSEYİN

İÇTE Güçbirliğine Doğru ilk Adım

doğu perinçek
şahin alpay

29 NİSAN MİTİNGİ

Bir süre önce, Türkiye'nin ilerici kuruluşlarından önemli bir kısmını biraraya getiren Türkiye Devrimciler Güçbirliği, 29 Nisan Mitingi ile ilk eylemini başarıyla verdi. Miting, yurdumuzdaki, emperyalizme karşı, demokratik bütün güçlerin ilk defa geniş bir cephe halinde ve doğru hedefler etrafında toplanmaları bakımından son derece önemlidir. Anti-emperyalist ve demokratik güçler, düşmanlarını doğru tesbit etmişlerdir. Hareket, toplumumuzun ilerlemesini engelleyen emperyalizme, onun baş temsilcisi Amerika'ya ve emperyalizmin yerli ortaklarına, ajanlarına, gelişmemizi köstekleyen ve emekçi halkımızı yarı-köle durumunda tutan bütün derebeylik kalıntılarına, kökü dışarda kapitalizme, kısaca, Türk halkının düşmanlarına karşı yapılmıştır. 29 Nisan Mitingi, millî ve demokratik güçlerin, aralarına emperyalizmin ektiği uyuşmazlık tohumlarını tasfiye ederek attıkları ilk güçlü adım olmuştur. Bu ilk adım, emperyalistlerle yerli işbirlikçilerini, komprador ve ağa takımını telâşa düşürmüştür. Ankara'daki Amerikan kolonisine sokağa çıkmama emri verilmiş; miting, emperyalistlerin aldattığı birtakım bilinçsiz kimseler tarafından baltalanmak istenmiş; görevi mitingin güvenliğini sağlamak olan polis, görevini unutarak, mitingi sabote etmek hayaline kapılanları korumuş, yasaların teminatı altında miting yapan demokratik güçlere saldırmıştır.

Bugüne kadar, yurdumuzdaki ilerici, yurtsever güçlerin bölünmesini kendi iktidarlarının devamı için bir garanti olarak gören işbirlikçi sınıfların telâş ve endişeleri mitingden sonra da devam etmiş, emperyalizme uşaklık eden yayın organları yaygarayı koparmışlar, bir takım uydurma haberlerle zihinleri bulandırmak, emperyalizme şirin görünmek istemişlerdir. Ama yine de hareketi en doğru teşhis eden, emperyalizm ve onun işbirlikçileri olmuştur. 27 Mayıs hareketini yapan asker ve sivil aydın zümrenin en bilinçli kesimlerinin de günümüzün anti-emperyalist mücadele çizgisine girmiş olmaları, emperyalistlerin yerli ortaklarını yalnızlık psikozuna kaptırmıştır.

ÖNEMLİ BİR NOKTA

Öte yandan, güçbirliğini meydana getiren güçler arasında, güçbirliğini bugünkü haliyle olduğundan daha kuvvetli görme, bir ilk adım olduğunu unutma şeklinde tanımlıyabileceğimiz eğilimler görülmüştür. Özellikle bu eğilim karşısında, güçbirliğinin bir sınıflararası ittifak olduğu, olması gerektiği konusu üzerinde önemle durmak gerekir. Türkiye'de anti - emperyalist mücadeleyi, emperyalizmle işbirliği yapan komprador burjuvazi ile toprak ağaları ve kilit mevkilerdeki üç-beş bürokratın dışında kalan bütün Türk halkı yürütecektir. Bunlar millî burjuvazi, küçük burjuvazi, orta ve küçük köylülerle şehir ve köy proletaryasıdır. Objektif olarak bütün bu sınıf ve tabakaların çıkarları emperyalizme karşıdır. Bugün eksik olan, bu sınıf ve tabakaların bütünüyle anti - emperyalist bilince ulaşmamış ve mücadeleye girmemiş olmalarıdır. Devrimcilerin sık sık düştükleri hata, bugün mücadeleye girmemiş olan sınıfları statik olarak tahlil edip, bunların hiç bir zaman anti - emperyalist mücadeleye girmeyecekleri görüşünü ileri sürmeleridir. Bu statik tahlil, özellikle küçük burjuvazinin anti - emperyalist potansiyelini değerlendirememektedir. Küçük burjuvazinin kaypak karakteri bizi yanıltmamalıdır. Günümüzde, anti-emperyalist mücadeleyi devrimci teoriye uygun olarak doğru bir şekilde ortaya koyan bir toplumcu hareket vardır; oysa dün yoktu veya yok denecek kadar azdı. Küçük burjuvazi, toplumcu hareketin önderliğinde doğru bir yöne yöneltilebilir, yöneltilmesi zorunludur.

BİR İLK ADIM

Devrimciler Güçbirliği, gerçek bir anti-emperyalist güçbirliğine doğru atılan bir ilk adımdır, demiştik. Bugünkü haliyle, Güçbirliği içinde, toplumcu unsurlar yanında, küçük burjuvazinin en bilinçli, en uyanık kesimleri yer almıştır. Bu çekirdek güce düşen görev, emperyalizme karşı mücadeleyi bütün halk tabakalarına maletmektir. Bunun sağlanması, büyük örgütlerin güçbirliği çizgisine sahip çıkması ile mümkün olabilir. Emekçi halk yığınları anti - emperyalist mücadele içine çekilmediği sürece, güçbirliği gerçekleşmiş sayılamaz.

Güçbirliğinin düşmanları üzerinde durduk. Bunun yanında, güçbirliğinin doğru çizgisini saptırmak için her an harekete geçmesi mümkün olan küçük burjuvazinin kaypak unsurlarını da unutmamak gerekir. Bunların kaypaklığı ancak mücadele içinde giderilebilir. Bu engeller karşısında eğer güçbirliği gelişemezse, buna yalnız emperyalistler ve ortakları sevineceklerdir. Güçbirliğinin doğru çizgide gelişmesi, toplumcuların bu hareket içinde bütün güçleriyle yer almaları ve önderlik görevlerini tam olarak yerine getirmeleriyle mümkündür. Toplumcu güçlerin sorumluluğu buradadır: güçbirliğine girmek ve onu doğru çizgide geliştirmek!..

seçimler

"MAĞLÛP SAYILIR BU YOLDA GALİP"

Türkiye yeni bir seçim dönemine giriyor. Mahalli seçimler, Senato seçimleri ve gelecek yıl içindeki Milletvekilliği genel seçimleri... Geniş halk yığınlarının sınıf bilincine ulaşmadığı, türlü yollardan aldatıldığı ve halkın bilinçlenmesi yolunda çalışan örgütlerin büyük baskı altında olduğu bugünkü şartlar altında seçimlerden Emperyalizm - Komprador - Ağa ittifakının galip çıkacağı şüphesizdir.

Bugün, açık bir şekilde emperyalizme karşı olan bir siyasi örgüt vardır: TİP. TİP'e verilen oyların tamamının bilinçli oylar olduğu ileri sürülemiyecekse de, anti - emperyalist ve anti - kapitalist bir anlam taşıdığı muhakkaktır. Öte yandan, açık bir şekilde anti - emperyalist cephede yerini almamış olmakla beraber, CHP'ye verilecek oyları da dünden farklı değerlendirmek gerekir.

Önümüzdeki seçimler, Türkiye'deki sınırlı demokrasinin korunması açısından önem taşımaktadır. Demokratik güçler, seçim yoluyla veya başka demokratik yollarla, gerici ittifakın bugünkü anayasa düzenini değiştirme, sosyalist düşüncenin yayılmasını önleme plânlarını bozmak zorundadırlar. Emperyalizm - Komprador - Ağa gerici ittifakını temsil eden AP iktidarı, kendisine ayakbağı olan Anayasayı değiştirme ihtiyacı ve çabası içindedir. Bu tertibe karşı, Anayasanın yaşaması ve eksiksiz uygulanmasından yana olan bütün güçler işbirliği yapmak durumundadırlar. Seçim - dışı yollarla bugünkü sınırlı demokrasiyi dahi tamamen ortadan kaldırma girişimleri, hesap - dışı bırakılmıyacak bir ihtimaldir. Buna engel olmanın yolu, demokratik cepheyi güçlendirmektir. Türkiye'de 141 ve 142. maddelerin sınırladığı demokrasinin -eğer buna demokrasi denebilirse- bertaraf edilerek, bütün gerekleriyle faşist bir rejimin yerleştirilmesi ancak emperyalizmin gücüne dayanılarak gerçekleştirilebilir.

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN SON KARARI

"Millî Bakıye" sisteminin yerine "Barajlı d'Hondt" sistemini getiren seçim kanununun Anayasaya aykırı olduğu yolunda Anayasa Mahkemesi'nde açılan ip-

tal dâvaları 7 Mayıs 1968 günü karara bağlanmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin, 8 Mayıs günü açıkladığı kısa karar gerekçesinde, 32. maddenin 4. ve 5. fıkralarını Anayasanın 2. maddesine, yani "Türkiye Cumhuriyeti demokratik bir hukuk devletidir" ilkesine aykırı bulduğunu belirtmiştir. Bu iptal kararıyla, önümüzdeki Haziran seçimlerinde ve T.B.M.M. yeni bir seçim kanunu kabul edene kadar "Barajsız d'Hondt" sistemi uygulanacaktır.

D'Hondt sisteminin barajsız olarak uygulanması küçük partilerin ve hattâ en çok oy alan parti dışında kalan bütün partilerin seçim şanslarını arttırmaktadır. Ama bundan çok daha önemli olan sonuç, Emperyalizm - Komprador - Ağa ittifakının temsilcisi AP'nin Anayasayı değiştirebilecek bir çoğunluğa doğru bir adım atmasının önlenmiş olmasıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin son kararı, bizleri, yeniden Türkiye'deki Emperyalizm - Komprador - Ağa gerici ittifakı ile, lâik ve millî bir geleneğe sahip olan ve bugün toplumumuzdaki temel çelişme açısından Türk halk sınıflarına dahil bulunan asker - sivil aydın zümre arasındaki çelişme ve mücadele üzerinde düşünmeye, bu konuda doğru bir değerlendirme yapmaya çağırmaktadır.

27 Mayıs devrimi, hiç şüphesiz, ülkemizin bağımsızlığını ortadan kaldıran, halkımızı emperyalizme teslim eden 1950 yılındaki Emperyalizm - Komprador - Ağa ittifakının sandıktan çıkan iktidarına karşı, lâik ve demokratik Türk burjuvazisinin bir hareketidir. 27 Mayıs devriminin getirdiği 1961 Anayasası, bu Anayasanın öngördüğü kurumlar ve ilkeler, Emperyalizm - Komprador - Ağa ittifakı ile lâik ve demokratik Türk burjuvazisi arasındaki sınıf mücadelesinin doğurduğu kurum ve ilkelerdir. Bu kurum ve ilkelerin, 1965 sandıktan çıkma karşı - devriminin yeniden iktidara oturttuğu Emperyalizm - Komprador - Ağa ittifakına ayakbağı olduğu, Türkiye'deki anti - emperyalist ve demokratik güçlerin gelişmesine imkân verdiği apaçıktır.

1961 Anayasasının öngördüğü kurumların, yani Anayasa Mahkemesi ve teminat altında olan tüm yargı organlarının -Yargıtay, Danıştay-, genellikle millî, lâik ve demokratik bir çizgide davrandıkları görülmektedir. Bugün için bilinçlenme sürecine girmiş olan gerçek anti - emperyalist ve anti - feodal sınıflar ,yani şehir ve köy emekçileri yanında anti - emperyalist ve anti - feodal güçlerin en ön safında ve en bilinçli olarak asker - sivil aydın zümre yer almaktadır. Bugün için emperyalizmin karşısında inkâr edemiyeceğimiz bir güç de bu zümredir.

Bugün Türk toplumcularına düşen görev, Emperyalizm - Komprador - Ağa ittifakına karşı, tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye'nin kurulması için mücadele edecek olan bütün sınıf ve tabakaları toplamak, onlara bu mücadelede önderlik yapmak, ışık tutmaktır. Toplumcuların önündeki görev, Türkiye'de millî bir demokrasinin kuruluşunu gerçekleştirecek tüm millî ve demokratik güçleri, yani nüfusumuzun yüzde 99'unu birleştirmektir. Bu görev ışığında bugünkü devrimci aşamada toplumcuların en yakın müttefikleri, bütün davranışlarıyla emperyalizmin en büyük ayakbağı olduklarını ortaya koyan asker - sivil aydın zümredir. Bu görev ışığında sadece bu en ileri unsurla değil, çeşitli nedenlerle anti - emperyalist bir çizgide yer alan tüm güçlerle ittifak gereklidir. Toplumcular bütün bu güçlerin anti - emperyalist bilinçlenmelerini hızlandırmaya önayak olmak zorundadırlar. Bu unsurlar içinde emperyalizmle işbirliği halinde olanların ittifaklarını bozmak için çalışmak da yine toplumcuların görevidir.

Seçim Güvenliği

Bu kavramın sık sık lâfı edilir. Özellikle belirli dönemlerde... "Seçim güvenliği" dendiğine göre, burada sınırlı bir anlam sözkonusu. Galiba, bilerek ya da bilmeyerek, ilk yanılgı buradan başlıyor. Toplum içinde devlete karşı duyulması gereken "güvenlik" bir bütündür. Sadece sandık başına gidip, kapalı odaya girdikten sonra oy pusulasını sandığa atıp çıkıncaya kadar kimsenin müdahale edemiyeceği garantisi, bir güvenlik sorunu olarak düşünülmese gerek. Elbette hesabın içinde, ya da daha doğru bir deyişle, seçim süreci içinde bu bölüm de vardır. Ama, seçim sürecinin, bu aşamaya gelinceye kadar geçtiği bir yığın aşamalar da vardır. Örneğin, seçim yasasının oluş seyri, seçim yasasını çıkaranların objektif olabilme kabiliyeti, kendi sınıfsal eğilimlerini belirtmedeki esneklikleri, karşıt sınıf ya da zümrelere karşı tutumları ve kanunlaşma süreci içinde buna benzer işlemler...

Bütün bunlardan sonra, yasayı uygulayan devlet organlarının tutum ve davranışlarındaki objektiflik de sözkonusu. Bu organlarla iktidarlar arasındaki ilişkilerin niteliği sorunu ve benzeri sorunlar...

Görüldüğü gibi, sandık başına gitme olayı, seçim sürecinin en sonlarında gelen bir aşama. Biz diyelim ki, bütün gördüklerimize ve bildiklerimize rağmen, seçim yasasının çıkış seyri, diğer sorunlar yanında en az tartışılabilecek olan bir konudur. Ve böyle kabuledelim. Gerice yasaları uygulayan devlet organları, bu organları tutan insanların kişisel yetenekleri var. Ayrıca, hangi kaynaklarca örgütlendiği bilinen ya da bilinmeyen, devlet örgütlerince korunan ya da korunmayan türeme gayrimillî baskı örgütlerine ne diyelim?

Hamdi KONUR

Yasaları uygulamada görevli ve kendilerini iktidarlara adamış insanların görevlerini kötüye kullanıp kullanmadıklarından nasıl emin olabiliriz? Yasalardan çok, keyfî yönetimlerin ağır bastığı azgelişmiş ülkelerde, görevliler dürüst davranmak isteseler bile, her zaman ve tümü yapamıyorlar bunu. Uygulanmayan yargı kararları, üstün gelen keyfî icralar tümen tümen. Geçen seçimlerde Anadolu Ajansının bir marifeti vardı. Ne sonuç verdiği hâlâ meşhulümüz. Ya o sorumsuz besleme baskı organlarına verilen yetkiler?.. Yaptıkları yanlarına kâr kalan süfelâ takımı?..

Bütün bunlar, tüm melânetlerini gösterdikten sonra, sandık başına tıpış tıpış gitmeyi "seçim güvenliği" sananlar aldanıyorlar. Ve bunu yutturduklarını sananlar varsa onlar da aldanıyorlar. Geri kalmışlık bir bütündür. Tüm yargılar bu bütün içinde değer kazanır. Ve biz şunu bilmeye mecburuz: mazlum Türk halkı, zaman akışının her saniyesinde, günlük yaşantısında karşıkarşıya bulunduğu her eylemde, emperyalizm ve onun taban güçleriyle mücadele içindedir. "Seçim güvenliği sağlanacaktır" derken de bu mücadelenin içindedir.

Paris'te Yenik A. B. D.

Doç. Dr. Türkkaya Ataöv

ZORAKİ DURAK

Hanoi, Vietnam savaşının geleceğinin konuşulacağı toplantı yeri olarak Paris'i kabul ettiğini açıkladı. Paris görüşmeleri, kan gövdeyi götürürcesine ortaya çıkmış olan siyah - beyaz çatışması, doların istikrarsızlığına çözüm bulunamadığı ve Başkan Johnson'un adaylığını bir daha koymıyacağını açıkladığı sıralarda yer alıyor. Yani, zaman çarkı emperyalizmin aleyhine hızla işlerken... Üstelik, Johnson'un açıklamasından başka, Savunma Bakanı Robert McNamara, Sağlık, Eğitim ve Sosyal Yardım Bakanı John Gardner, Posta - Telgraf Bakanı Larry O'Brien ve Amerika'nın Birleşmiş Milletler temsilcisi Büyükelçi Arthur Goldber'in de görevlerinden ayrılmaları, su almakta olan bir geminin terkedilişini andırıyor. Amerika için zaman kötü. Yer de öyle... Johnson herhalde Paris'i tercih etmezdi. Güneydoğu Asya dışında, Paris'te en kalabalık Vietnam Elçiliği bulunduktan başka, Paris aydını, gençliği ve işçisi çoğunlukla Hanoi taraftarı. Avrupa'nın ikinci en büyük komünist partisinin merkezi de orada.

Amerika, kendi adına konuşucular bakımından da şanssız. Amerikan Heyetinin Başkanı Averell Harriman, Vietnam ile ilgili birkaç görüşmeye daha önce de katılmış olmakla birlikte, soğuk harbin yaratıcılarından biri olarak da şöhret yapmıştır. Bir demiryolu kralının oğlu olan milyarder Harriman, Ticaret Bakanı, New York Valisi ve Amerika'nın Moskova Büyükelçisi olmuş, İkinci Cihan Savaşı sırasında, 1944 Quebec Konferansı dışında her önemli toplantıya katılmıştır. Harriman, 1952 ve 1956 dönemlerinde de başkan adaylığı için çarpışmış, fakat başarılı olamamıştı. İkinci Cihan Savaşı sona ererken yapılan Müttefiklerarası toplantılardaki tutumu ile Truman'ın soğuk harp politikasına destek olmuş, Sovyetler Birliği'ni kuşkulandıracak sayısız hareketlerin teklifi ondan gelmişti. Özellikle, 22 - 23 nisan 1945 tarihinde Truman'a yaptığı tavsiyeler ,sonuçları bakımından dünya barışı için olumlu olmamıştı. Başkan Johnson, bu önemli Paris görüşmelerinde de, barışçı olarak ün yapmamış, tersine, soğuk harbin yaratıcılarından biri olan Harriman'ı heyet başkanı olarak kullanmaktadır. Harriman'ın 1 numaralı yardımcısı ise, Kıbrıs krizi sırasında bizim yakından tanıdığımız Cyrus Vance'dır. Yale Üniversitesinde öğrenci iken arkadaşlarının "Örümcek" adını taktıkları Vance, başka ülkelerin sorunlarını Amerika yararına çözmesini iyi beceren biridir!

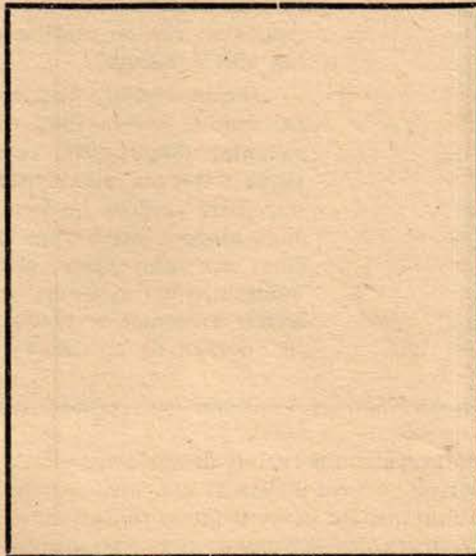
KUZEY VİETNAM'IN GÜCÜ

Kuzey Vietnam Heyet Başkanı Svan Tvi de yetenekli bir görüşücü olarak ad yapmıştır. 1920'lerde, daha çocukken, Fransız sömürgeciliğine karşı başkaldırmış, 18 yaşında Fransız polisi tarafından yakalanıp Güney Çin Denizlerinde bir hapishaneye konmuştur. Sonra, iki kez daha tutuklanmıştır. Viet Minh'in yayın organı olan "Ulusal Kurtuluş"un editörlüğünü ve 1963-1965 yıllarında da Dışişleri bakanlığı yapmıştır.

Kuzey Vietnam, konuşmalarda, "diğer konular"a geçilmeden önce, Kuzey'e Amerikan saldırılarının durmasını isteyecektir. İkinci olarak, Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin de görüşmelere katılmasını istemesi düşünülebilir. Amerika, 1947 - 1949 yıllarında Yunan İç Savaşında oynadığı oyunları tekrarlayabilecek güçte değildir. Hanoi'nin istedikleri ise herhalde şunlar olacaktır: Amerika'nın asker, "uzman" ve üslerini çekmesi; Kuzey ve Güney Vietnam'ın ittifaklar - dışı kalması; Güney'deki toplumun Ulusal Kurtuluş Cephesi programına göre düzenlenmesi ve Kuzey ile Güney'in birleşeceği üstünde anlaşma.

Küçük bir devlet olan Kuzey Vietnam'ın Paris'te dünyanın en büyük kapitalist devleti olan Amerika'nın karşısına bu derece güçlü oturmasının nedenleri nedir? Daha doğrusu, Amerika'nın Vietnam'daki başarısızlığı nasıl açıklanabilir? Amerika hem askerî, hem siyasî alanda şu çok önemli zaafların tutsağı görünmektedir:

1 — Amerikan askerlerinin gittikçe artan sayılarda Vietnam'a gönderilmeleri, istilâcıların saldırganlığını ortaya koymakta, onlarla halk arasındki çelişkiyi daha da büyütmektedir. Tasarı, Güney Vietnam'ı yeni tip bir sömürge halinde ve bir askerî üs olarak korumaktır. Böyle bir amaçla başlatılan silâhlı çatışma, saldırgan sayılmalıdır. ABD bu savaşı uzatıp şiddetlendirdikçe, saldırganlık niteliği daha açık bir biçimde ortaya çıkmış, halk da Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin bayrağı altında birleşmiştir. Saygon Hükümeti, kendi halkını tek başına dize getirememiş; Amerikan kuvvetleri Güney'e doluşarak, jenoside varan hareketlere girişmişler, Kuzey'e de durmadan sataşmağa başlamışlardır. Amerika'nın son ondört yıldır Vietnam'ı yutma çabaları hep boşa çıkmaktadır.

JOHNSON
Tanırsınız

2 — Amerika'nın, modern teçhizatına rağmen, kuvvetlerini etken bir şekilde kullanmamasında, giriştiği savaşın haksız oluşunun büyük payı vardır. Arazi ve iklime alışık olmamadan doğan güçlükler bir yana, bir halkın vermekte olduğu kurtuluş savaşına karşı ne örgütlü sayılırlar, ne de eğitimli. Amerika büyük topraklara, kalabalık bir nüfusa yer-altı ve yer-üstü zenginliklere sahipse de, Vietnam halkının siyasal ve moral üstünlüğü sugötürmez. Vietnam halkı, kendi topraklarına yerleşmek isteyen emperyalistlere karşı bir kurtuluş savaşı veriyor.

3 — Amerika, daha çok sayıda askeri cepheye yollamak zorunda kalmışsa da, halkın örgütlenmesi önlenememiş, inisyatif, gittikçe artan bir tempoda yerli halkın eline geçmiştir. Amerika'nın Vietnam'da yarattığı durum halkın harekete getirmiş, birleştirmiş ve büyük bir kurtuluş savaşının içine atmıştır. İnisyatif artık Vietnam Kurtuluş Ordusu'ndadır. Amerika kendi üslerinde bile baskına uğruyor. Bu zaferlerin, düşmanın en modern donanım kullandığı, tarlalara kimyevî bombalarla zehir saçtığı ve suçsuz, silâhsız halka bilyeli bombalar yağdırdığı bir sırada kazanılmakta oluşu önemlidir. Vietnamlıların elindeki en büyük silâh, uzun vâdede yenilgiye uğratılması mümkün olmayan halk savaşıdır. Bundan önce Japon faşistleri ve Fransız sömürgecilerine karşı da başarılı olmuş olan halk savaşının strateji ve taktiklerinin, modası geçmekte olan askerî kavramlardan üstün olduğu ortaya çıkmaktadır.

4 — Amerika ile birlikte Güney'in kukla hükümeti ve ordusu da geriliyor. Onlar da gün geçtikçe zayıflamakta, yabancı saldırısı açıklık kazandıkça, işbirlikçiler, halk desteğinden yoksun, tek başlarına kalmaktadırlar. Saygon Hükümeti, peşpeşe askerî darbelerden sonra,

halktan temelli uzaklaşmıştır. Kukla birlikler alaylarla ortadan kaldırılırken, işbirlikçiler, güvendikleri dağlara karlar yağdığını görerek başarısızlığın kaçınılmazlığını anlıyorlar.

5 — Amerika, dünya halklarının gözünde de çok güç durumdadır. Amerikan politikasına enerjik bir karşı koyma akımı bütün dünyada olgunlaşıyor. Çünkü Amerika, sadece Vietnam halkının değil, bütün dünyadaki kurtuluş mücadelelerini destekleyen halkların karşısında da yer almış durumdadır. Kurtuluş mücadelelerine taraftar ve onlara karşı iki ayrı dünya düşünülürse, bunlardan ikincisi devamlı olarak gerilemekte, yeni açılan cephelerle başedemez duruma düşmektedir. Bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş halklar bir yana, Amerikan halkının bile, askere celp kâğıdını yırtmak, yürüyüşler düzenlemek, hattâ kendini yakmak gibi yollarla Johnson siyasetine cephe almağa başladığı açıktır. Durmadan kaybeden ve kaybettikçe masaya büyük banknotlar sürmeğe çalışan bir kumarbazı andırmakta olan Amerika, bu kez de görüşme masasına oturmak zorunda kalmıştır. Ama Vietnam'da yürüttüğü savaşın saldırgan nitelikte bir savaş olduğunu ve bir kurtuluş mücadelesini engelleme amacı güttüğünü, kukla hükümetleri destekleyip halkı hedef tuttuğunu ıspatladıktan sonra...

HİÇBİR ŞEY DEĞİŞMİYECEK!

Önümüzdeki Amerikan başkanlık seçimlerinde gene milyonerlerle milyarderler yarışacak. New York Valisi ve Amerika'nın büyük milyarderi Nelson A. Rockefeller de, en büyük sermayeci ülkedeki bu yarışmaya katılacağını geçen hafta içinde açıkladı ve Filadelfia'da yaptığı ikinci konuşmasında, iki yıllık bir susuştan sonra Vietnam politikası ile ilgili fikirlerini belirtti. Dediklerinde, bugünkü ikidarın düşündüklerinden pek farklı birşey yoktu. "Saygon'da daha temsilî bir hükümet kursak iyi olur" cümleciği yeni bir tutumun habercisi olmasa gerek. Amerikan halkına Nixon'dan daha zengin, Robert Kennedy'den daha tecrübeli ve Johnson'dan daha oynak görünen Rockefeller'in, 86 temsilci oyunu da beraberinde getirecek olan Kaliforniya Valisi, eski aktör, yeni sağcı Ronald Reagan'ı yanına alarak seçimlere katılırsa, daha güçlü olacağı anlaşılmaktadır.

Başkan Yardımcısı Humphrey ve Eugene McCarthy'ye karşı çıkmağa hazırlanan Robert Kennedy'de "güzel Amerikalı" bulma hayali içinde olanların yanılacakları kanısındayız. Ağabeyi J. F. Kennedy zamanında olduğu gibi, Amerika, dünyanın üçte - ikisindeki sömürge ilişkilerini vargücüyle sürdürmeğe çalışacak; kurtuluş mücadelelerini iktidar devirme ve asker kullanma yollarıyla tıkamağa çabalayacak; CIA ajanları Gestapo'yu hatırlatır bir işgüzârlıkla içte ve dışta faaliyet gösterecek; zenciler bıçaklanıp beyaz mahalleleri tutuşmakta devam edecek; hapishaneler gene adam almıyacak; "dış yardımlar" gene egemen sınıfların köşklerindeki Versailles eğlencelerinde harcanacaktır. Kennedy başkan seçilirse, belki bu ayıpların birkaçının üstü şöyle, üstünkörü bir örtülür, kolay seçilemez hâle gelir, hepsi o kadar. Yoksa, bir yasaklar diyarı olan Amerika'da Wall Street milyarderleri, özgürlüğün sınırlarını kesin olarak çizmişlerdir. Kennedy sakalsız bir Castro, çocuk yüzlü bir Boumedienne, tepesinde halkasız bir eşitlik ve adalet havarisi mi sanılıyor? Amerika daha bir süre Wall Street yasaklarının dışına çıkamıyacaktır. Yoksa, en ufak bir kıpırdanışta... bir kurşun!

Fransa'da Öğrenci Gösterileri

ali kazancıgil

GENÇLİK NE İSTİYOR?

Son günlerde Paris'i birbirine katan, yüzlerce polis ve üniversite öğrencisinin yaralanmasına ve gene yüzlerce gencin tutuklanmasına yol açan gösterilerin nedenleri hayli çeşitli ve çapraşıktır. Batı'da ve Türkiye'de bazılarının yazdığı gibi, bu olayları "gençliğin doğal ateşliliği" ile açıklamağa çalışmak ve bu ilerici gençlerin, üniversiteyi bitirip hayata atıldıklarında kapitalist ve sömürücü Batı toplumlarının "yararlı" ve "saygıdeğer" bireyleri haline geleceklerini iddia etmek, sorun'un temel nedenlerinden hiçbirini anlamamak demektir.

Fransa'da ve öteki Batı ülkelerinde meydana gelen olayları, bu ülkelerin toplumsal yapılarına göz atarak anlamağa çalışmak gerekir. Fransa'daki olayların benzerlerinin Amerika'da, Batı Almanya'da, İtalya'da ve İspanya'da da patlak vermesi, bunların sadece bir raslantı olmadığını göstermektedir.

Olaylar zinciri

Fransa'daki öğrenci gösterilerinin içyüzünü anlamak için, olayları kronolojik sırayla özetlemek yerinde olacaktır.

Paris'in Quartier Latin'inde sıkışıp kalmış ve içinde halen, fazladan 30 bin öğrencinin barındığı Sorbonne'un yükünü hafifletmek için, Fransız hükümeti, 1964'de, Paris'in batı banliyölerinden Nanterre'de yeni binalar yaptırmış ve Sorbonne'un bazı kısımlarını oraya taşıtmıştır. Çevresinde sefalet içinde yüzen binlerce gecekondunun -bunlara "bidonville" denilmektedir- bulunduğu Nanterre Üniversite Sitesinde ayrıca öğrenci yurtları da yapılmıştır. Her türlü sosyo-kültürel altyapıdan yoksun bu sitede binlerce öğrencinin barındırılması, baştanberi huzursuzluğa yol açmıştır. Bu ayın başında patlak veren olaylar, aslında, geçen kasım danberi süregelen ve başlangıçta sadece akademik nedenlere dayanan gösterilerin devamı olarak görünmektedir. Geçen kasım ayında, Nanterre'deki sosyoloji öğrencileri, öğretim sisteminde tepeden yapılan bazı değişikliklere itiraz etmişler ve bu gibi akademik sorunların "öğretim üyeleri ile öğrenciler karma komiteleri" tarafından konuşulup karara bağlanması için greve gitmişlerdir. O zamandan bu yana gösteriler, gittikçe şiddetlenerek ve daha geniş konuları hedef alarak devam etmiştir. Geçen 22 mart günü tutuklanan "Vietnam Ulusal Komitesi" üyesi gençler lehinde Nanterre'de gösteriler olmuş, öğrenciler o gece, öğretim üyelerinin toplanma salonunu ele geçirmişler ve günlerce, Vietnam üzerinde, ihtiyaçlara cevap veremez olmuş köhne öğretim sistemi aleyhinde mitingler düzenlemişlerdir. Fakültenin çeşitli solcu ve ilerici grupları birleşip "22 Mart Hareketi" adlı bir örgüt kurmuşlar ve üniversitenin sorunlarıyla toplumun büyük siyasal sorunlarını birarada tartışmağa başlamışlardır. Bu hareket karşısında, Fransa'daki faşist öğrenci örgütleri -özellikle "Occident" adlısı-, kendi mantıklarının gerektirdiği biçimde davranmışlar, yani kaba kuvvete başvurmuşlardır. İlericiler kendilerini savunmuşlar, olaylar çıkmış, Fakültede ders yapılamaz hale gelmiştir.

Öte yandan, öğretim üyeleri de iki kampa ayrılmışlardır: öğrencilerin gösteri ve isteklerinin altında derin bazı nedenlerin yattığını anlayan öğretim üyeleri, onlarla konuşmak gerektiğini ileri sürerken, gençliğin sorunlarını anlamayan veya anlamak istemeyen öğretim üyeleri ise, eski düzeni sağlamlaştırmak ve "anarşi"ye son vermek iddiası ile "sert ve otoriter tedbirler almak" fikrini savunmuşlardır. Bu son grup, sonuçta galip gelmiş, Nanterre Fakültesi kapatılmıştır. Bu durumu protesto amacıyla Paris caddelerinde yürüyüş yapan öğrencilerle polis arasında çatışmalar olmuş ve sonunda, Paris Üniversitesi Rektörü, Üniversitenin tümünün kapatılmasına karar vermiştir.

Kuşaklar çatışması

Nanterre'de biraraya gelip, üniversite gençliğinin sorunlarını politik temellerine oturtarak tartışan ilerici gençler çok çeşitli örgütlere mensupturlar. Bunların içinde, Fransız Komünist Partisi'ne bağlı "Union des Jeunesses Comunistes", Mao'cu Fransız marksist - leninist Komünist Partisi'ne bağlı "Union des Jeunesses Marxistes - Leninistes" ve "Centre Marxiste - Leniniste de France", "Comité de Liaison des Etudiants Revolutionnaires", sosyalistler (PSU), anarşistler vb. bulunmaktadır. "22 Mart Hareketi"nin tartıştığı sorunların önderliğini marksist - leninist örgütler yapmaktadırlar. Örgütlerin, yakın zamana kadar kendi aralarında tartışıp inceledikleri bu konuların birdenbire Fransız öğrenci örgütlerinin büyük çoğunluğu tarafından benimsenmesi hayli ilginçtir.

Bu konular genellikle ideolojik sorunlarla ilişkili olmakla birlikte, bazı yanlarıyla bir "kuşaklar çatışması" niteliği taşımaktadır. Amerika'da öğrencilerin, "30 yaştan yukarı olanlara inanmamaya" ça-

ğıran sloganlarına karşılık, Nanterre'de öğrenciler, "öğretim üyeleri, ihtiyarsınız!" diye bağırmaktadırlar. İtalya'da, İngiltere'de, Amerika'da ve Polonya'da olduğu gibi, gençlik, yerleşmiş, oturmuş "establishment"ın egemenliğinden, baskısından, vesayetinden kurtulmak, kendini ilgilendiren konularda olduğu gibi, toplumun bütün sorunlarında söz sahibi olmak ve özellikle karar mekanizmasına doğrudan doğruya katılmak istemektedir. Ancak, öğrenci eyleminin bu, birçok ülkeyle ortak yanı, herşeye karşın, ideolojik eylem ve bilinçlenme kadar önemli değildir. Hattâ denilebilir ki, bu birinci istek, ideolojik eylemin somut bir cephesidir.

İlginç belirtiler

Fransa'da üniversite gençliğinin sorduğu temel soru şudur: Kapitalist ve sanayileşmiş Batı toplumlarında üniversitenin toplumsal rolü nedir, hangi amaca hizmet etmektedir? Nanterre'de ve öteki Fransız üniversite ve fakültelerinde bu soruya şu cevap verilmektedir: Zenginliğini ve gelişmesini çalışan sınıfları ve geri kalmış ülkeleri sömürerek sürdüren bir toplumda yaşıyoruz. Üniversiteler ise bu sömürü düzenini sürdürecek yöneticileri yetiştirmeğe yarıyan baskı örgütleridir.

İşte, Fransız öğrencilerinin reddettikleri, bu sömürü düzeni ve bu düzenin gereklerine uyarak kurulmuş klâsik üniversite öğrenimidir. Batı ülkelerinde anti-demokratik ve sömürücü düzenin yerleşmesini üniversiteler, halkı ezen hiyerarşik kademeler meydana getirerek sağlamaktadırlar.

Öğrenciler, üniversitelerin rollerinin yeniden düzenlenmesini, sömürücü sınıflar emrindeki hizmetlerine son verilmesini istemektedirler. Fransız ve Batı gençliğinde bu gibi isteklerin geniş yankılar uyandırması son derece ilginç bir oluşumu haber vermektedir. Bu istekleri ileri süren ülkücü gençliğe karşı baskı mekanizmasının derhal harekete geçmesi, sömürücü sınıfların direnmeğe kararlı olduklarını göstermektedir. Bu koşullar altında, öğrenci eyleminin gittikçe şiddetlenerek ve baskı mekanizmasına karşı direnerek devam edeceği anlaşılmaktadır.

ORMAN KÖYLERİNİN SORUNLARI II

Doç. Dr. Cevat Geray

IV — ORMAN VE DAĞ KÖYLERİNDE İNSAN VE DOĞA İLİŞKİLERİ

A — Dengeyi bozan nedenler

Ülkemiz topraklarının yüzde 13.7 gibi küçük bir bölümü ormanla kaplıdır. Uluslararası ölçülere göre, beş kişilik bir aileye 70 hektarlık orman düşmesi gerekirken, bu miktar ülkemizde 7 hektarı bile bulmamaktadır. İlgili uzmanlar, ülkemiz topraklarından ve doğal kaynaklarından verimli olarak yararlanabilmek için topraklarımızın en az yüzde 20'sinin ormanla kaplanması gerektiğini sık sık tekrarlamaktadırlar. Orman varlığımızı arttırmak bir yana, eldekini de koruyamadığımız, yok etmekte olduğumuz acı bir gerçektir. Orman varlığının yok edilmesinde, üretiminin azalmasında orman köylerinde yaşıyanların büyük ölçüde etkili oldukları ileri sürülmektedir. Bunun nedenlerini şöylece özetliyebiliriz:

1. Orman Varlığının Yok Edilmesinin Baş Nedeni Toprak Yetersizliğidir.

Hızlı nüfus artışı karşısında, mer'a ve ormanlar aleyhine olarak tarımda kullanılan toprakların genişletilmesi yoluna gidilmektedir. 1949'da yılda yaklaşık olarak 9 milyon hektar toprak ekilir ve 4.2 milyon hektar toprak nadasa bırakılırken, bugün ekilen toprakların yüzölçümü 15 milyon hektarı aşmış, nadasa bırakılanlar da 8 milyon hektara yaklaşmıştır. Aslında, ormandan ve mer'alardan tarlaya çevrilen topraklar dışında ancak 16 milyon hektarı tarımda kullanılmıya elverişlidir. Geri kalan 9.3 milyon hektarı, taşınma (erozyon) tehlikesiyle karşıkarşıyadır. Bu gerçeğin altında yatan neden, insan ve toprak ilişkileri düzenindeki aksaklıklardır:

— Tarım kesiminde yeteri kadar toprağı olmıyan, ya da hiç toprağı bulunmıyan ailelerin oranı yüksektir. Hiç toprağı olmıyanların oranı yüzde 8.9, yeteri kadar -50 dekardan çok- toprağı olmıyanların oranı ise onda 6'dır.

— İşlenen toprakların mülkiyetinin işletmeler arasında dağılışı dengesizdir. 50 dekarın altında toprağa sahip cüce işletmelerin toplamın yüzde 69'unu meydana getirmelerine karşın, bunların işledikleri toprakların alanı, toplamın yüzde 24'düר. Bunun aksine, 50 ve daha çok dekar toprağı olan işletmeler toplamın yüzde 31'ini teşkil ederken, ekilen toprakların yüzde 76.3'ünü elinde bulundurmaktadır. Toplam işletmelerin yüzde yarımından ibaret olan 500 dekar ve daha yukarı genişlikteki büyük işletmeler, toprakların yüzde 13.2'sini elinde bulundurmaktadır.

— Tarım toprakları, mirasçılık düzeninin de etkisiyle küçük küçük parcalara ayrılıp ufalanmıştır. İşletmelerin yarısı 5 ve daha az, öteki yarısı ise 6 ve daha fazla parçalı toprakları işlemektedir. Bu, verimi azaltmaktadır.

— İleri tekniklerin kullanılamaması, toprağın gereken ölçüde sulanamaması ve korunamaması gibi nedenlerle tarımda verim düşüktür.

Öte yandan, orman köyleriyle ilgili bazı monografik araştırmalar, orman köylerinin toprak bakımından büyük bir darlık içinde bulunduklarını göstermektedir:

a) Ormanla ilgili köylerden yüzde 45'inin toprağı "verimsiz", yüzde 35'inin "az verimli", yüzde 5'inin "oldukça verimli" ve geri kalan yüzde 14'ünün de "verimli" olduğu belirtilmektedir. Bu köylerde yaşayan insanların yüzde 80'inin az verimli, ya da verimsiz topraklarda yaşadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, bazı orman köylerinde ailelerin yüzde 36'sının ürünleriyle geçimini sağlayabildikleri öğrenilmiştir.

b) Denizli, Kastamonu, Kızılcahamam deneme bölgelerindeki köylerde ve Malatya, Kars, Kırklareli illerindeki orman - içi ve bitişiği köylerde, topraksız ailelerin oranı çok yüksektir. Ailelerden toprağı olmıyanların oranı, Denizli orman köylerinde yüzde 17.3, Kastamonu'da yüzde 36.3, Kızılcahamam'da yüzde 31.1, Malatya'da yüzde 21.3, Kars'ta yüzde 20,

Kırklarelin'de yüzde 22.2'dir. Yurdumuzdaki topraksız işletmelerin oranı yüzde 10'a yakın olduğuna göre, orman köylerinin bu durumu düşündürücüdür.

c) Yine aynı yerlerle ilgili olarak ortaya çıkan bir başka gerçek de, kendini geçindirebilecek kadar -50 dekar ve daha fazla genişlikte- toprağa sahip bulunan ailelerin toplam içindeki oranlarının çok düşük olmasıdır. Bunların oranı, Denizli pilot köylerinde yüzde 21.7, Kastamonu'da yüzde 13.1, Kızılcahamam'da yüzde 7.7, Malatya'da yüzde 6.3, Kars'ta yüzde 18.5, Kırklareli'nde yüzde 18.7'dir. Görüldüğü gibi, orman köylerinde elinde toprağı olanların da büyük çoğunluğunun toprağı, kendisini geçindiremiyecek kadar azdır.

2 — Mer'alarımız Hayvan Varlığımızı Beslemeye Yeterli Değildir

a) Hayvan besleme amacına ayrılan topraklarımız, hayvan varlığımızı beslemeye yeterli değildir. Üstelik, 1949'da 40 milyon hektarlık mer'a varken, tarla açma nedeniyle bu, 29 milyon hektara düşmüştür. Mer'alarımızın besleyeceğinden üç kat fazla sayıda hayvan varlığımız bulunmaktadır. Bu yüzden, ormanlardan mer'a olarak yararlanma yoluna gidilmektedir. Oysa ki orman, hem beslenme değeri, hem de bazı hayvan hastalıklarına neden olması açısından mer'a olarak kullanılmaya elverişli değildir. Bu yüzden, orman topraklarımız ve mer'alarımız, taşınma (erozyon) tehlikesiyle karşıkarşıya bulunmaktadır. Orman köylerinde yaşıyan hayvanların sayılarıyla ilgili bilgiler çok düşündürücüdür. Eldeki en son bilgilere göre, yurdumuzdaki kıl keçisinin yüzde 75'i, koyunun yüzde 34'ü, sığır ve mandanın yüzde 38'i; at, katır ve eşeğin yüzde 49'u orman içinde, ya da bitişiğinde yaşamaktadır. Bazı araştırmalar, orman köylerinde, mer'aların besleyemiyeceğinden fazla bir hayvan varlığının yaşamakta olduğunu göstermektedir. Örneğin Kızılcahamam'da, toplum kalkınması deneme bölgesindeki 15 köyde, 1200 büyükbaş hayvanı veya buna eş değerdeki hayvan varlığını besliyebilecek kadar mer'a vardır. Buna karşılık, hayvan varlığı, eş değer olarak 7500 büyükbaş hayvanı bulmaktadır. Bunlardan 6300'ü ormanda otlayan fazla bir hayvan varlığını ifade etmektedir.

b) Dengenin bozulmasını belirten göstergeler:

Orman içinde ve yakın çevresinde yaşayan köylülerin bütün eylemleri orman içinde geçmektedir. Bu, insanın, isteyerek veya istemeyerek, ağaçlara zarar vermesi sonucunu doğurmaktadır. Bu zararları belirten bazı göstergeleri burada açıklamakta yarar vardır.

Gelecek sayı:
"Orman Suçları"

DOGU SORUNU
AGALIK - ŞEYHLİK
IX

Dr. İsmail Beşikçi

DÜNYEVİLEŞEN BARZAN AŞİRETİ, DÜNYEVÎ DEĞERLERİ KABUL ETMEYEN SOFİLER VE SEYİTLER

Bölgede egemen dış aktüel etkilerden birincisi, Barzan aşiretinden gelmektedir. Barzan aşiretinin Reisi Molla Mustafa Barzani, 20 - 25 yıllık bir zamanda, Kuzey Irak'ta, Irak hükümetine karşı bağımsız bir devlet kurmak çabasındadır. Bu arzusunu, Irak hükümeti temsilcileriyle yaptığı çeşitli siyasal gelişmeler sonunda elde edemiyen Barzan aşireti, bunu zor kuvveti ile gerçekleştirmek için askerî bir harekete girişmiştir. İşte, sözü geçen aşiret, Molla Mustafa Barzani'nin liderliği altında, 1958 yılından, yani Kasım iktidarının bir ihtilâlle sona erişindenberi Irak hükümeti ile askerî bir savaş halinde olup, Barzan'ın bu hareketi İran, Türkiye ve Suriye'nin sınıra yakın yerlerdeki bir çok aşiret ve grup tarafından, gerek bizzat harekâta katılarak, gerekse lojistik bakımdan desteklenmektedir. Barzan aşireti dünyevileşmiş ve çeşitli yenilikleri, değişmeleri kabul eden bir duruma gelmiştir. Bu yenileşmede, onun liderinin Rusya'ya gitmesinin -1945-, orada uzun zaman kalmasının, Rus ihtilâl mektebinde okumasının ve oradan kurmay albay olarak Irak'a dönmesinin, ihtilâlci fikirlerini grupuna aşılamasının büyük rolü vardır. Bu bakımdan, Kuzey Irak'taki askerî harekâtı, ekonomik baskıların yanında, birtakım sosyal ve siyasal değişmelerin ortaya çıkardığı bir bunalım olarak da nitelendirmek yerinde olur kanısındayım.

Kuzey Irak'ta, Barzan aşireti karşısında dünyevî değerleri ve yenileşmeyi kabul etmeyen, daima ibadetle meşgul olup günlük olaylarla ilgilenmeyen, kendi içine kapalı, tamamen dine dayanan bir aşiret daha vardır. Bu, Baradost aşiretidir. Bu aşiretin üyeleri sofidir. Reisleri Şeyh Reşit, kendilerine daima ibadetle meşgul olmalarını, ahiretlerini hazırlamalarını öğütlemektedir. Nakşibendî tarikatının kurucusu ve geliştiricisi olarak görünen Baradost aşireti, dünyevî işlerden elini ayağını çekmekle, Barzan aşiretine tamamen zıt bir değer sistemi içinde bulunmaktadır. Bu bakımdan, toplumsal yapının kuruluş ve işleyişi tamamen dine ve dinî kurallara göre biçim almaktadır. Bu tarikatın devam ettiricisi durumundaki Şeyh Reşit'in, gerek Irak'ta, gerek İran ve Türkiye'de birçok müridi vardır.

Şemdinli bölgesine üçüncü dış etki, seyitlerden gelmektedir. Köklerini ta Kureyş kabilelerine, yani Peygamber soyuna kadar götüren seyitler, İran'da oturmaktadırlar. Seyitlerin reisleri, Türkiye'de cumhuriyet kurulduktan sonra bölgede beliren çeşitli isyan hareketlerinde parmağı olan kişilerdir. Fakat Türkiye'ye girmeleri ve oturmaları yasak olan bu kişilerin bölge ile ilişkileri tamamen feodal ilişkiler olarak devam etmektedir. Yani bu kişiler İran'da oturmaktadırlar ama, Türkiye'de mülkleri vardır. Bu mülkleri sayesinde halk üzerinde yine hükümranlıklarını sürdürmektedirler. Bu etki o kadar derindir ki, hazine arazisini kiralayan ve işleyen köylüler bile hâlâ, elde ettikleri üründen bir kısmını, nakdî vergi olarak, adıgeçen kimselere vermek zorunluğunu duymaktadırlar. Bu grupta da topluma esas biçimini veren kurallar, köklerini dinden almaktadır.

DIŞ AKTÜEL ETKİLERİN ÇATIŞMASI

Muzaffer Erdost, 179 sayılı YÖN'de yayınlanmış olan "Şemdinli Röportajı"nda, bölgenin ekonomik ve toplumsal olaylarına egemen olan dış aktüel etkileri belirgin örnek olaylarla gösterdikten sonra, bu aktüel etkilerin çatışmasını da büyük bir ustalıkla ele almaktadır. Özellikle dünyevî değerleri ve yenileşmeyi kabul eden Barzan aşireti ile, dışarı açılmayı, dış faktörlerle bütünleşmeyi ve dünyevî değerleri kabul etmeyen Baradost aşireti, yâni sofiler daima çatışma halindedirler. Fakat, aslında dinî temele dayanan bu çatışma zamanla siyasal bir hal almış, askerî olarak da patlak vermiş Ortadoğunun siyasal ve sosyal dinamizminde önemli bir yer işgal etmeye başlamıştır. Aşiretlerarası sosyal ve siyasal çatışmalarda Irak hükümetinin birini diğerine karşı tampon olarak kullanması da, siyasal çatışmanın askerî hale gelmesinde büyük rol oynamıştır. Yâni Kuzey Irak'taki harekât, aslında Barzan ve Baradost aşiretlerinin çatışmalarıdan başka birşey değildir. Fakat bu çatışmalarda Irak hükümeti, Barzan aşiretini yıpratmak için Baradost aşiretini desteklemekte ve çatışma, Barzan aşireti ile Irak hükümeti arasında oluyormuş gibi görünmektedir. Her ne kadar, son Ortadoğu savaşı dolayısıyla bu harekât dinamizm ve aktüelitesinden kaybetmiş, kamuoyunu ikinci, üçüncü derecede meşgul eder bir konu haline gelmişse de, tekrar dinamizm

kazanması ve kütleleri uğraştırmaması için hiç bir sebep yoktur.

Belirtilmeye çalışılan bu aktüel etkiler, Türkiye'nin sınırboyu halkı üzerinde de etkisini aynen göstermekte ve çatışma, fert zihninde aynen devam etmektedir. Siyasal sınırlarımızın dışında geçen bu çatışmaların Türkiye'de aynen devam etmesini mümkün kılan faktör, özellikle ticari ilişkilerdir. Yukarıda belirtildiği gibi, coğrafî, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler, siyasal sınırları tanımadan, gayriresmî olarak aynen devam etmektedir. Zaten coğrafi şartlar da, şimdilik, başka bir ilişki çeşidinin devam etmesini mümkün kılmamaktadır. Şemdinli'nin bir köyünde, örneğin Rubaruk veya Bigolta'da, gaz, tuz, şeker, basma, pazen vs. gibi temel tüketim maddelerine ihtiyacı olan bir kimsenin, bu ihtiyaçlarını kendisine en yakın mesafedeki Şemdinli'den sağlayabilmesi için, katır üstünde, en az iki gününü harcaması gerekmektedir. Arazi o kadar zor ve çetindir ki, çoğu yerde hayvanın hareketini bile engellemektedir. Buralarda, yol denen bir alt - yapı hizmetinden söz bile edilemez.

Bizim tarafta coğrafi şartlar bu merkezdeyken, Kuzey Irak tarafında gayet elverişlidir. Bir kere, köylerimizin o tarafa yakınlığı, iki gün yerine iki saatlik bir zaman içinde temel tüketim maddelerinin sağlanmasını mümkün kılmaktadır. Öte yandan, Kuzey Irak'ın sınırboylarında büyük köylerin bulunması, köylerin çeşitli tüketim ihtiyaçlarını karşılıyacak kapasitede olması, yol durumlarının elverişliliği, ticari ilişkileri daha da artırmaktadır.

İşte bu nedenlerle, sınırboyundaki köylerimizin ticari ilişkileri daha çok İran ve Irak'la, gayriresmî olarak devam etmektedir. Çeşitli ticari ilişkiler sırasında, Kuzey Irak'taki sosyal ve siyasal çatışmalar bizim halka da geçmekte, Baradost aşireti ile ilişkilerde bulunanlar, onların dünyevî olmayan değerlerini; Barzan aşiretiyle ilişkilerde bulunanlar ise dünyevileşen ve ihtilâlci nitelik taşıyan değerleri kabul edip çatışma haline gelmektedirler. Böylece, Kuzey Irak'ta geçen aktüel olaylar, çeşitli sosyal ve ticarî ilişkiler kanalıyla bir izafet çerçevesi görevi görmekte; olaylar, zihinlerde beliren bir çatışma olarak devam etmektedir. İran'dan gelen seyitlerin etkisi ise daha çok feodal mülkiyet ilişkileri olarak belirmektedir.

(Devam ediyor)

Bu Halk Neden mi Okutulmaz?

ali orhan yücelalp

Zaman zaman, ilginç röportajlar, anketler yayınlanır gazetelerde. Vatandaşa sorarlar: "Demokrasi nedir?", "Referandum nedir?", "Grev nedir?", "Enflâsyon, para, bütçe açığı ne demektir?", "Lâiklik nedir?" vb... Vatandaş, öyle eğlenceli cevaplar verir ki, insan, bu halkı okutmamakta kimlerin çıkarı bulunduğunu acı acı düşünür.

Geçenlerde Manavgat'a gittim, Ahmetler köyüne. Manavgat'ın köyleri iki türlüdür: birinciler kıyıda, bol topraklı, verimli köyler; ikinciler, Konya tarafında, Torosların yalçın kayaları arasındaki dağ köyleridir. Ahmetler, bu ikinci tip köylerdendir. Bunların halkı çalışkandır. Çoluk çocuğuyla, sabah karanlığında çalışmaya gider dağlara, tarlalara, akşam karanlığında döner; ama yine de karnını doyuramaz. Yılın sekiz ayı, yavan bulgur pilâvı ile geçer. Hiç birinde yol yoktur. Çoğunda su kilometrelerce uzaktan sırtta getirilir. Sağlık memuru uğramaz, ebeyi hiç bilmezler. Çokları padişahlık düzeninin yerini cumhuriyet düzeninin aldığından bile habersizdirler. Namazın ardından hâlâ, "Padişahımızın atını eşkin et, gılıcını keskin et" diye dua ederler.

Giderken bir de teyp götürmüştüm yanımda. Âşıkların deyişleri vardı bantlarda. Ankara'dan geldiğim için, hepsi yanıma birikti. Komşu Gebece köyünden de gelmişlerdi. Orada cami yoktur. Onun için, cumaları hep, bizim köye gelirler.

Konuştuk, dilleştik. Bizim köylü Mustafa'nın gözü teype takıldı,

— "O, madıya mı dayım?" dedi.

— "Hayır Mustafa dayı, teyp" dedim.

— "Teyip de neyimiş?"

— "Ses alıp veren bir âlet. Şimdi kurarsak, bizim sesimizi alır ve istediğimiz zaman açarız, aynını geri verir."

Mustafa dayı dehşetli şaştı bu işe:

— "Uleeeen... Allah beterinden saklasın! Çıkarmayacakları yoh."

Gülüşüldü. Mustafa dayı,

— "Ey, pekiyi, türkü söylemez mi?" dedi.

— "Gelirken içine âşıklardan türküler almıştım" dedim.

Ve açtım: Veysel, Nesimî, Mahzunî, İhsanî... Derken biri, İhsanî'nin, "Gür suların akışını - Ağalığın çöküşünü - Fakirliğin kalkışını - Görene dek yazacağım!" diyen deyişi üzerine konuşmağa başladı:

— "Ali Orhan, bir - iki yıldır hep bööle demeye başladılar, köyden okuyannar. Sonra, bir de İşçi Partisi varımış, bir Çetin Altan varımış, benim ıradıyo filân adını söyler. Bunnarın dedikleri doğru ya, gelgelelim, gominiz diyolar. İşte bunnar geçerse, onun garısını o gullanacak, onun garısını o gullanacak, herkesin varı yoğu elinden alınacak, aç susuz bırakılacak, hırsızlık, açlık, fuhuş alıp yörüyecek, deller. Doğru mu?"

Başka biri,

— "Ali efendi, bööle bir melmeket var mı?" dedi.

Bunun üzerine lâf açıldı, herkes, "komünizm" ve "komünistlik" üzerine ne biliyorsa sayıp dökmeğe başladı. Teypi açtım, söylenenleri tespit ettim. İşte, onlardan birkaçı:

ALİ DEMİR:

"...Gomonislik demek evvelce başl'ca şu gelir. Yani hısım akraba bilmez. Nikâh dalak bilmez. Irz düşmanı olur. Ondan sonra efendim şerayatı bilmez. Yani dini ortadan galdırmak ister. Ana bir bacı iki... Meselâ evvelki herifin dediği... yani şey etmesi... bir tekerleme vardı o aklıma gelmedi. Şindi şööle deyolar: O adam gızıylan, gızıylan evlenmek isdeyo. Deyolar ki ona, bu olmaz. O da deyo ki, yetiştirdiğin bir mahsulü gendin yesen mi eyi, başgası yese mi eyi?

Ey canım, ne bilem... Bööle bir parti iş başına geçerse, işçi partisi, ne bilem, bu akrabasına saråâlıp, anasına bacısına saråâlıp, hısım akrabaya saråâlıp ırz düşmanı olacak. Sonra gomonislikde her türlü ahlâksızlık, hırsızlık mevcuttur. Gomonislik bu..."

KERİM GÜVEN:

"Bene göre, benim anlayışıma göre, meselâ bizim bu melmeketlerde filân gomonislik gibi bir şey tekarrür etmiyor. Meselâ gomonislik birbirine geçip senin aileyi ben kullanıp benim aileyi sen kullanıp, bööle bööle şeylerin olmasına, bööle bozuklara benim gafamın yatışına göre gomonislik derler."

MUSTAFA YİĞİT:

"...Valla şahsen bene göre de aynı Kerim'in dediği gibi bişey gomonislik."

ALİ YÜKSEL:

"...Benim ağnayışım şu vaziyete göre meselâ işçi partisine gomonis deyolar. Şuna neden gomonis deyolar diye gakışma yapıyorum. Gomonizm, gomonis diyen gonuşan kimselerin yanında bunnar deyolar ki işçi partisi gomonis partisidir. Neden gomonis dediğimizde, işde bunnar efendim millete şunu yapacak bunu yapacak, gendine milleti şey edip ondan sonra devletin bütün şeylerini emirleri altına alacaklar. Milletin bütün gazançlarını yiyecekler, sömürecekler. Gomonis demek karısını, ırzını, namusunu heç başgalarından esirgemeyen, ondan sonra bunlara göz yuman aleviler var bazı yerde. Dans eden zenginlerin çoğu bööledir. Onların gidişatından gidenlere gomonis deyolar."

MEHMET YÜKSEL:

"...Anasına bacısına tecavüz eden, ve

141 - 142 ve bilimsel yayınlar

HALİT ÇELENK
(Avukat)

Son yıllarda ülkemizde, sosyal bilimler alanında mutlu bir gelişme göze çarpmaktadır. Birçok yayınevi, 1961 Anayasasının getirdiği düşünce özgürlüğünden yararlanarak, yabancı ülkelerde yayınlanmış eserleri dilimize çevirip yayınlamakta, Türk düşünce hayatının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu alandaki çabaları memnunlukla karşılamak bütün yurtseverler için bir borçtur.

Ne var ki, Türk kültürünün gelişmesine geniş oranda yardımcı olan bu yayınlar hemen, Türk Ceza Kanununun 141 ve 142. maddeleri ile karşılaşmaktadır.

Oysa, "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğretme ve öğrenme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir (1)" ve "Türk Ceza Kanununun 142. maddesi hükümleri, bu konulardaki bilimsel inceleme ve araştırmaları yasaklamış değildir. Propaganda sınırına girmemek şartiyle her çeşit toplumcu bilimler ve bu açıdan Anarşizm ve Komünizm üzerine öğretme, öğrenme ve açıklama, yayma ve araştırma yapılması, bu maddelerdeki yasakların kapsamına girmez... Bu hükümler, Anayasanın 21. maddesinde yer alan bilim ve sanat hürriyetinde yapılan bir sınırlama niteliği taşımamaktadır (2)."

Görülüyor ki Anayasamız, bilim ve sanat alanlarında yapılan araştırma ve yayınları tamamen serbest bırakmış ve Anayasa Mahkemesi de karar gerekçesinde bu temel hükme paralel ilkeler saptamış bulunmaktadır. Anayasamızın bu hükmü, bütün özgürlüklerin anası olan düşünce özgürlüğünün doğal bir sonucudur ve onun gibi hiçbir kısıtlamaya konu olamaz.

Yüksek Yargıtay Birinci Ceza Dairesi de, bilimsel araştırmaları T.C. Kanununun 142. maddesinin kapsamı dışında bırakmış ve yabancı ülkelerin sosyal mücadele tarihlerini yayınlamanın suç sayılamıyacağını içtihat eylemiştir (3).

UYGULAMAYA GELİNCE..

Esefle açıklamak gerekir ki, uygulamada, bu esaslara ve hükümlere aykırı bir yönde hareket edilmekte ve bilimsel yayınlar hakkında sık sık kovuşturmalar açılmakta ve bu yayınlar önlenmeye çalışılmaktadır.

Oysa, yabancı üleklerin sosyal mücadele tarihlerini ve kurtuluş savaşlarını incelemek, yapılmış araştırmaları yayınlamak ve böylece Türk düşünce hayatına katkılarda bulunmak, halkımızın dünya halklarının toplumsal alandaki gelişmelerini mukayeseli bir biçimde öğrenmesine yardım etmek, olumlu bir çabadan başka türlü nitelendirilemez. Örneğin, yabancı bir devlet adamının, bir askerin, bir devrimcinin, kendi ülkesindeki mücadelelerini anlatan konuşmalarını, incelemelerini yayınlamak, yukarıda açıklanan temel ilkelere göre suç sayılmamak gerekmektedir. Nitekim birçok ülke, Kurtuluş Savaşımızın tarihini ve Atatürk'ün "Nutuk"unu kendi diline çevirmiş ve yayınlamıştır. Ülkemizde de, birçok yabancı devlet adamının, askerin, örneğin Abraham Lincoln, Summer Wells, Vendell Wilky, Gandi, Fidel Castro, Hitler, Mao Çe-tung'un kendi ülkelerinde verdikleri mücadeleler ve bunları anlatan söylevleri yayınlanmıştır.

Yabancı devlet adamlarının, konuk oldukları ülkelerin parlâmentolarında nutuk vermelerinin bir gelenek haline geldiği bir dönemde bunu daha olağan karşılamak gerekir. Konuşmacının doktrini ve kişiliği, bu konuda bir ayırım yapılmasına neden sayılmamalıdır.

Amerika Birleşik Devletleri halklarının, Japonya'nın, Fransa'nın sosyal mücadeleler tarihlerini yayınlamak ne kadar Anayasamıza ve kanunlarımıza uygun ise, Çin Halk Çumhuriyeti, Sovyetler Birliği, Küba, Vietnam, Mısır ve Cezayir halklarının kurtuluş ve sosyal mücadele tarihlerini yayınlamak da o kadar kanunlarımıza uygun bulunmaktadır.

PROPAGANDA NEDİR?

Bilimsel yayınlarda propaganda konusuna gelince; bilim ile, kanunlarımızın anladığı propaganda düşüncesi bağdaşamaz. Bilim, gerçekleri anlatır, gösterir ve öğretir. Geniş plânda ve kelime anlamı ile elbette ki her bilimsel yayın bir propagandadır. (Propager = yaymak), gerçeğin, doğrunun saptanması, öğretilmesi ve yayılmasıdır. Bu anlamda propaganda sayılamıyacak hiçbir konu düşünülemez. Resim de, heykel de, müzik de bir propagandadır. Ama Türk Ceza Kanununun 142. maddesi bilimi, sanatı, gerçeği, tarihi yasaklamamıştır. Bilimsiz, sanatsız, tarihsiz ve müziksiz bir toplum düşünülemez. Faşist rejimleri kuran ve yöneten bazı çıkar grupları, zaman zaman bilime ve sanata karşı gelmişler, toplumun gelişme kanunlarına, temsilcisi oldukları sınıfların çıkarları açısından yön vermek istemişlerse de bunlar, zorunlu olarak, tarihin kara sayfalarına gömülüp gitmişlerdir. Toplumun gelişme kanunlarına aykırı yönde hiç bir çabanın sürekli başarı sağladığını tarih yazmamaktadır. Bu kanunlar, insan iradesinin dışında ve daima daha ileriye doğru geçerlidirler. İnsan iradesi, ancak bu kanunlar doğrultusunda etkili olabilir, toplumun gelişmesini hızlandırabilir.

Çağımızda, hiçbir demokratik ülkede düşünce cezalandırılmamış, bilimsel araştırmalar önlenememiştir. Düşünce ve bilimsel araştırma özgürlüğü, insanlığın bugünkü gelişme aşamasına varmasını sağlamıştır. Bunu engellemeye çalışmak, halkımızın düşünce hayatını engellemekten, kültürel gelişmesini kösteklemėkten başka anlam taşıyamaz. İnsan düşünecek, bilimsel araştırma yapacak, toplumun gelişme kanunlarını izliyecek ve daha mutlu bir dünyaya kavuşmaya çalışacaktır. İnsanlık tarihi, buna engel olmaya çalışan güçlerin sonlarını gösteren sayfalarla doludur.

---

(1) Anayasa, Madde: 21

(2) Anayasa Mahkemesinin 26.9.965 gün ve 965/40 - 963/173 sayılı kararı

(3) Yargıtay Birinci Ceza Dairesinin 28.9.967 gün ve 1325 - 2210 sayılı kararı

---

avratlarını başgalarına gullandırtan ve şunun bunun avradını gullanan dinsizlere ööle denir. Hem de her türlü bozukluklara, hırsızlıklara, ahlâksızlığa gomonis denir."

PANTIR KOÇ:

"...Gominislik iki üç türlü şeye ayrılır. Bir şahsı vardır insanın meselâ ırz bilmez, namaz bilmez, oruç bilmez. Meselâ insanların doğru yola gitmemesini ister. Yahut adam olmamasını ister. Hökümetin, milletin meselâ sen ilerledin ben onu istemem. İşte ööle ahlâksızlık mahlâksızlık her durumda kötü. Her türlü kötülüklere, haksızlıklara, senin bene eziyet etmene benim sene eziyet etmeme gominislik denir."

TEVFİK GÜZEL :

"..Yani dinini, imanını, allahını, mezhebini ortadan galdıran, bööle varısa, bööle bir devlet, bu idarelere, her türlü yolsuzluklara gominislik denlyor. Rusyada olduğu gibi ana belli değil, baba belli değil. Herkes birbirinin aleyhinde, hırsızlık almış yörümüş. Biz bunu duyuyoruz, bööle biliyoruz."

İBRAHİM KOÇ :

"...Bütün işçiler heç bir şeye sahip olmadan devlet emrinde çalışır. Emir gulu. Türkiyede gomonizmi önleyelim deller, fakat gomonizm kim veyahut kimi önleyeceğiz onu da bilmem."

O sırada, zeytinyağına maden yağı karıştırıldığı konuşuluyordu. Bir kadın:

— "İşde bööle sahtekârlara deller gomonis deyi! Heç zeytin yağına maden garıştırılır mı?" diye bağırdı.

YUSUF GÜNGÖR :

"...Gominis bene göre şeraatın sığmadığı şeyleri yapan demek. Gominis bene göre neler yapar? Gereksiz bir tecavüzler yapar, gadınlarını gızlarını açar... Güpegündüz her daim onları açık açık bulundurur. Haksızlık adaletsizlik tâbi mecburen yapar. Yapmayacak olsa zaten gominis denmez. Başgasının hakkını yiyen adam..."

İBRAHİM YILDIZ :

"...Gominislik bize göre ırzını namusunu bilmeyen, her yerde haypay olan. Seninkini ben, benim malımı sen alıyosun, çalıyosun, haydutluk ediyosun, bunnar gominisliktir."

MUSTAFA VAROL :

"...Tahtacının mum söndürdüğü gibi, kim kime, dümdüme, gardaş gardaşa... Anana bilmen... Şona buna garışır melmeket batar varır gider. Bööle aklım kesiyor benim."

OSMAN KOCAAKÇA :

"...Arayerlerde deller ki, meselâ işçi partisine gomonis deller. Onların dediklerini çekemiyolar. İşçi partisini çekemiyolar. Herkesin partisi ayrı. İşçi partisi deyolar, yarın ayrıyatan bir ganun bulacak ki, namazı terkettirecek ve orucu terkettirecek. Ondan sonra, şunu bunu şööle bööle yapdıracak. Meselâ ben filanın aylesine filan benim ayleme... Buralarda avradı oruspu olana gominis deyolar."

Bu halk, bu köylü neden mi okutulmaz? İşte, bunun için! Halkı tepe tepe sömürmenin tek yolu, onu okutmamak, karanlıkta bırakmaktır. Ondan sonra da, demokrasi adı altında "demokrasicilik" oynamaktır. Ne yazık ki, halkı karanlıkta tutma oyununa birçok profesör de katılmakta, âlet olmaktadır. Bu, bilim adına, insanlık adına, yüzkızartıcı bir durumdur ve geribırakılmış ülkelerin başlıca özelliğidir.

Bilmeyen, "tercih" yeteneğinden ve olanağından uzak bir halkın, o ülkenin politikasındaki rolü, ağırlığı, katkısı ne olabilir?

Lâfla Peynir Gemisi..

HARMANDALIOĞLU

Başıboş bırakılan piyasa ve onun getirdiği hayat pahalılığı hergün biraz daha vatandaşın yükünü ağırlaştırarak bu güzelim ülkeyi dayanılmaz hale getirmektedir. Kim ne derse desin, bu ağırlığın derecesi, aşağıdaki rakkamlara bakıldığında daha iyi görülecektir.

İkinci Dünya Savaşından önce 100 kuruşa alınan besin maddeleri, 30 yıl sonra bugün, yüzde 1000 - 2000 arasında bir artış gösterirken, giyim - kuşam eşyalarında bu artış çok kez, yüzde 1000 - 2500 arasında değişmektedir.

Her biri bir dönüm noktası olan 1914, 1923, 1938, 1949, 1958 yıllarıyla içinde bulunduğumuz 1968 yılı arasındaki "fiyat artış ve dalgalanmaları"nı karşılaştırabilmek için aşağıdaki listeye bir göz atmak yeter. 1958 ve 1968 yılları dışındaki bu rakamlar, İstanbul perakende satış fiyatlarına aittir ve Hükümetin resmî satış fiyatlarından çıkarılmıştır; yalnız 1958 yılı ile içinde bulunduğumuz 1968 yılı Ankara fiyatlarının ortalamasını göstermektedir.

Tablo dikkatle incelendiği zaman, yukarıda da işaret edildiği gibi, 1938'den bu yana, yani 30 yıllık bir süre içinde, giyim eşyalarıyla besin maddelerinde fiyat fırlamalarının 10 ile 25 kat arasında olduğu açıkça görülür.

1914 - 1920 yılları için ağırlık ölçü birimi okkadır (1 okka, 1.282 Kg.'dır). Aynı yıllara ait rakkamlar gümüş paraya göre; 1938, 1949, 1958, 1968 rakamları ise T.L.'na göre kuruş hesabiyledir.

Gelgelelim, bu besin maddelerinden çoklarının, üreticiden tüketicinin eline geçinceye kadar, aracı sınıfın elinde, yabancı maddeler katılarak nasıl bir kalite ve fiyat değişikliğine uğradığını ve vatandaşlara neler yedirildiği herkesce bilinmektedir. Buna örnek olarak, son yıllarda piyasaya zehirli zeytinyağı sürme rezaletleri gösterilebilir.

İşte, Türkiyemizde, 1914'lerden bu yana besin ve diğer eşya maddelerindeki fiyat artışları ve dalgalanmaları tabloda gösterilmiştir. Acaba, öbür yanda memur, işçi ve köylünün aylık kazanç ve gelirlerinin bu fiyat artışları karşısındaki durumları nasıl bir seyir takip edegelmiştir? İşin bu yanını, bu konuda uzman olan FORUM okurlarına bırakıyoruz.

Cinsi	Okka		Kilo - adet			
	1914	1923	1938	1949	1958	1968
Ekmek	0.75	11.20	10	30	60	75
Un	1.25	20.0	17.6	65	80	145
Bulgur	1.75	25.	15.2	65	120	210
Pirinç	1.50	30.	27.8	137.2	240	375
Koyun eti	4.	55	45.9	270.	600	1150
Zeytinyağı	8	75	49.2	263	550	750
Süt	1.25	35	12.9	60	120	150
Sade yağ	13	180	93	678	1400	2050
Peynir	8.	120	50	230	5000	950
Yumurta (Ad.)	0.25	2.50	1.75	9	25	50
Patates	1	14	8.5	47	80	110
Zeytin	4	55	32	139	480	775
Kesme Şeker	2,5	66	30	198	358	375
Kahve	12	120	149	425	4000	4800
Çay	30	300	375	1200	4000	4000
Odun	0.25	2.5	2	9.8	15	20
Kömür	0.25	4	4	21	60	110
Petrol (Lt.)	1	1.8	15	25	66	90
GİYİM vs. GİDERİ						
Erkek giysisi	—	—	1700	7400	325	450
Basma (Mt.)	—	—	28	140	240	285
Kaputbezi (Mt.)	—	—	25	110	220	275
Kundura (Er.)	—	—	450	2400	4000	9500
Lâmba şişesi	—	—	5	30	75	125
Sandalye	—	—	100	450	850	1000
Saç kesme	—	—	23	45	175	350
Hamam	—	—	20	60	200	450
Sabun	—	—	35	175	350	575
Kumaş	—	—	600	2500	7700	9500

Not : Yıllara göre ekmek gramajları
1948 : 890 Gr.
1958 : 580 Gr.
1968 : 655 Gr.

Kaynak: Yağmur ve Toprak Dergisi, Sayı: 14/1949; Forum dergisi, Sayı: 114.

TÜRKİYE'DE GREVLER II

GÜL YAZGAN

B — CUMHURİYETİN İLÂNINDAN SONRAKİ DÖNEM

1924 Anayasası ile "cemiyet kurma hak ve hürriyeti" tanındığı halde, grev hakkı tanınmamıştı. 24 Anayasası, sosyal hak ve özgürlükleri kapsamıyordu.

1925'de Takrir-i sükûn kanunu çıkarıldı ve sendika kurmak yasaklandı. Bu, o günün koşullarına göre, tek parti yönetiminin her şeye egemen olma isteminin doğal bir sonucudur.

8 haziran 1936'dan temmuz 1967'ye kadar yürürlükte kalacak olan 3008 Sayılı İş Kanunu kabul edildi. Bu kanun, işçiden çok işverenin hak ve çıkarlarını korumaktaydı. İşçilerin örgütlenmelerini, özellikle grev hakkını yasaklıyordu.

İkinci Dünya Savaşı sırasında -1939- Bakanlar Kurulu, bazı devlet işletmelerinde zorunlu ücretli çalışmayı kabul etti. İşçiler, normal 8 saatlik mesai dışında 3 saat daha çalışacaklardı. Savaş, Türk ekonomisini oldukça etkilemiş, sarsmıştı. İşçilerin durumu iyi değildi.

1945'de, değişen koşulların zorlaması sonucu, işçi - işveren ilişkisinin "daha iyi" düzenlenmesi amacıyla Çalışma Bakanlığı kuruldu. 1946'da, çok partili döneme geçildiği sırada, sendika kurma yasağı kaldırıldı. CHP'nin, bu ve bundan sonraki dönemde, politik amaçlarla sendikaları etkilemeğe çalıştığı görülmektedir.

1946'da kurulan DP'nin programında sendika kurma ve grev hakkı yer almaktaydı. CHP'den bıkmış olan işçiler, biraz da bu nedenle DP'yi desteklediler. DP ise, programında belirttiği grev ve sendika kurma hakkını, iktidara geldikten sonra tanımadı.

20 şubat 1947'de Sendikalar Kanunu yürürlüğe girdi. Grev hakkı tanınan sendikalar, birer yardımlaşma sandığı olmaktan öteye gidemediler. Hattâ, egemen sınıf partilerinin birer organı haline geldiler. 1950'den sonra da durum değişmedi. DP, sendikalara karşı ters bir tutum içindeydi. 1957'ye doğru baskıyı daha da artırdı, sendikaları kapatmağa, işçiyi sindirmeğe çalıştı.

Görüldüğü gibi, Cumhuriyetin ilânından 27 Mayıs 1960'a kadar, işçi hareketleri gelişememiştir. İşçiler daima, haklarının teslim edileceği günü beklemişlerdir.

Hele, 1960'a doğru işsizlik son derece artmıştı. Sadece lâstik işkolunda 8 bin işsiz vardı. 170 işyeri, mevsim tatili gerekçesiyle işlerini tatil etmişti.

Nihayet, 15 aralık 1959'da, Zeytinburnu'ndaki "Türk Çimentosu ve Kireci Anonim Şirketi"nin taş ocaklarında çalışan 170 işçi greve gitti. Taş ocaklarından elde edilen maddenin tonu, 70 liradan 150 liraya çıkmıştı. İşçiler yüzde 60 zam istediler. Verilmedi. İş uyuşmazlığı çıkardılar. Ocağın 30 yıllık işçisi, saati 99 kuruşa çalışıyordu. İşveren, işçi temsilcisini yanına alarak, işyerinden ana firmaya nakletti. İşçiler, bu işlemin kanuna aykırı olduğunu ileri sürdüler, işlerini bıraktılar. Ondan sonra gelen ekip de işbaşı yapmadı. 30 kadar polis geldi, işçileri karakola götürdü. 5 işçi, kıyasıya dövüldü.

İşçiler birşey elde edemediler. Birçoğu da işten atıldı.

C — 1961 ANAYASASININ KABULÜNDEN SONRAKİ GREVLER

27 Mayıs Devriminin getirdiği en büyük yenilik, 1961 Anayasasıdır. 47. maddesinde şu hüküm yer almaktadır: "İşçiler işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler." Ayni maddenin 2. fıkrasında ise, "Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve işverenlerin hakları kanunla düzenlenir" denilmektedir.

Özel kanun, 15.7.1963 tarih ve "273 Sayılı Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu"dur. Bu kanunun grevle ilgili hükümleri, 24.8.1963'de yürürlüğe girmiştir.

275 Sayılı Kanunun 17. maddesi şöyledir: "İşçilerin topluca çalışmamak suretiyle, bir işkolunda veya işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla aralarında anlaşarak veyahut bir teşekkülün aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği bir karara uyarak işi bırakmalarına grev denir."

Gelecek yazı :
"1963'den sonraki dönem"

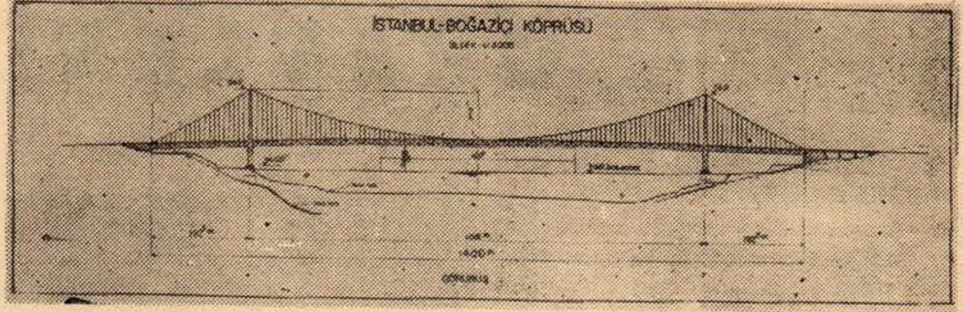
istanbul boğazı

Boğaziçi'nde, önümüzdeki yıllarda bir asma köprü yapılması konusu üzerinde aşağıdaki noktalar kesinlikle bellidir:

1 — Böyle bir köprünün yapılmaması gerekmektedir. Ayrıca, yapılamıyacaktır da... Bulunabilecek kadar büyük meblâğları da bu köprüye bağlı "çevre" yollarında veya tamamlanamıyacak yapılarda öldürmemeli, dondurmamalıdır.

2 — Bu köprü ve bağları için gerek yerli, gerek yabancı finansman henüz mevcut değildir ve bulunması da zordur. Bugün girişildiği görülen faaliyetler, herhalde -ve daha çok-, yerli kamuoyunu yabancı yardım konusunda, yabancı finansman çevrelerini de yerli istek konusunda inandırmak amaciyle girişilmiş spekülâtif hareketlerdir. Buna devam edildiği takdirde, her iki taraf da karşılıklı inandırılmış olabilirler.

Bütün güçlüklere rağmen köprü yapımına girişilse bile, belki bu yapılar, fakat kesinlikle bağlantıları yarım kalacaktır. En zararsız gözüken, fakat en zayıf hesaplara dayanan çevre yolları ise bitirilemiyecek, tamamlanan kısımların çoğunluğu da önemli bir işe yaramıyacaktır.

Bu köprünün benzerleri, dünyanın şu yerlerinde bulunmaktadır: Verrazano - Narrows köprüsü (New York - 1965), Golden Gate köprüsü (Sanfrancisco - 1937), Mackinac köprüsü (Michigan - 1957), George Washington köprüsü (New York - 1931), Tagus River köprüsü (Lizbon - 1967), Firth of Forth köprüsü (İngiltere - 1964), Severn River köprüsü (İngiltere - 1966).

3 — Spekülâtif idarî tutumların istimlâke bağlı spekülâsyonlarla ve büsbütün spekülâtif bir devreye girdiği anlaşılan inşaat sistemleri ile ilgileri bulunacaktır.

4 — Şimdiye kadar yapılabilmiş incelemeler, gerekenden çok eksiktir.

5 — Gene şimdiye kadar yapılmış finansman ve yararlılık hesapları fazlasiyle iyimserdir.

6 — Temel inceleme olan 1956 De Leuw Cather raporu -"A Bosphorus Straits Bridge and Connecting Hingway System"-, baştan sona yumuşatılmış, yuvarlanmış ihtiyatlı cümlelerle, köprü sistemi üstünde şüpheler de ortaya koymaktadır. İdare ve meslek çevrelerinde bu ihtiyatlı cümlelerin hangi anlamlarda okunabileceğinin ortaya çıkması için dikkatli bir Türkçe çevirisinin TBMM'ne verilmesi gerekmektedir.

7 — İstanbul Boğazına, yirmi yıl kadar sonra, sabit Boğaz geçitlerinin ilki

«ASMA»

Son aylar içinde gazetelerde, Boğaz köprüsünün "kutu" sisteminde olacağına dair haberler çıkmış ve yalanlanmamıştır. Bunun, köprü fikrini yaymak ile yakından ilgisi bulunabilir. Herhalde, kamu yararı, yatırımlar ve gelir oranları konularında köprü tartışması sürdürülmektense, teknik gizlilik, yerleşmiş sloganlar, balon haberler sistemine dayanarak, köprüyü "asma" gösterip "kutu" yapmak yolu da ilgililerce tercihen denenebilecektir.

Bu tip yapı tekniği kavramlarının tartışmalardan uzak tutulmamasında ve yapı mühendisi olmayanların -bu yazar gibi- kavramları daha açık tanımasında fayda vardır.

Organik maddelerden yapılmış asma köprülerin bilhassa tropik ormanlarında bulunduğu bilinmektedir. Ağırlıklar ve uzaklıklar bakımından bizi ilgilendiren, çelik asmalardır. Çeşitli teknikler bakımından çelik asma geleneği M. Seguin'in 1824'teki Tournon (Fransa) köprüsüne ve Roebling'in, 1846'danberi devam eden çalışmalardan sonra başladığı Brooklyn köprüsüne (ABD, 1868) dayanmaktadır. Bu tip köprülerde ağırlıklar, az sayıda temel ve sütuna bindirilmiş çelik halatlara 'asılmakta'dır.

Öyle anlaşılıyor ki, İstanbul'da asma köprü kavramı, teknik ayırımlar ile kamuoyu arasında ilişki kurulmadan, 1890 ile 1968 arasında, açık anlamı olmayan ve buğulu bir özlem halinde sürdürülegelmiştir. Böylece "asma" kavramı, yanlış hesap edilmiş ve kendisinden prestij beklenilen bir Boğaz köprüsü projesinde birinci derecede rol oynamaktadır. Son 35 yılda basında yazılanlarda "asma köprü" kavramı, bir köprünün gerekliliği ve belirliliğinden çok, "asma üzüm", "asma kabak" ve belki, özellikle, asma olmayan "asma bahçe"leri hatırlatmaktadır. Bu arada, asma köprünün nitelik ve faydaları, kamuoyuna sunulan bilgiler içinde hemen hiç yer almamakta veya tartışmalarda unutulmaktadır. Burada, üç niteliğini sıralıyalım: iki ayak arasındaki açıklık, diğer köprü sistemlerine göre çok fazla artırılabilmekte; dış görünüş çok daha "hafif" olmakta ve çok zaman, İstanbul Boğazı enindeki uzunluklarda, en ucuz sistem bilinmektedir. Her üç niteliğin bir Boğaz Geçidi ile çok yakın ilgisi vardır. Son kırk yılın teknik yayınlarının -yabancı dilde- çoğunda, 1 kilometre civarındaki açıklıklarda asma sistemin en ucuz köprü olacağı belirtilmektedir. Açıklık ne kadar azaltılırsa, maliyet daha büyük oranda düşecektir. İstanbul Boğazında, iki ayağı su-altı kayalara oturtarak açıklığı çok azaltmak imkânı var. Nitekim 1956 De Leuw Cather projesi bu yöndedir.

Öte yandan, aynı proje hesaplarına göre, Ortaköy'deki geçit asmaya karşılık "cantilever" sisteminde -portafo kavramı- hemen aynı maliyete çıkacak, hattâ asma köprü 10 milyon lira kadar daha pahalı olacaktır. Bunu, klâsik teknik şartları çerçevesinde, amatör düşünüşle şöyle ifade edebiliriz: daha büyük açıklıkla asma köprü, maliyet düşüklüğü bakımından üstünlüğünü daha iyi ortaya koyacak, fakat bu arada, kendi sistemi içinde maliyet pek fazla artacaktır.

Böylece, 1956 De Leuw Cather hesapları belirli açıklık için -asma sistemde iki ayak arasında 675 metre- iki sistem arasında maliyet eşitliği vâzetmiştir. Bir başka yandan, birkaç yıl önce, pek çok büyük köprü yapmış olan Uzakdoğulu bir uzman, bize, büyük açıklıklarda dahi asma dışındaki sistemlerin "çok daha" ucuz olarak ortaya çıkartılabileceğini ifade etmiş, fakat ayak aralıkları üzerinde kesin iddialardan kaçınmıştır. Boğaz geçidi üzerinde sürdürülen gizlilik, kamuoyuna ve yapı mühendisliği dışındaki mesleklere son teknolojik gelişmeler yönünden bilgi verilmemesi karşısında, biz ancak şu sonuçları çıkartabiliyoruz: 1) Maliyet düşürmek üzere, ya çok yeni, ya da dar aralıklı cantilever veya truss teknikleri kullanma yoluna;

(Devamı sayfa 14'de)

geçitleri

AYDIN GERMEN

gerekebilir ve Türkiye bu yatırımı yapabilecek güçte olabilir. Bunun için ise, birçok tedbir arasında özellikle, şaşmaz arazi kullanış kontrolleri gerekecektir. Geçecek zaman içinde çözümü kolaylaştıracak teknolojik ilerlemelerin beklenmesi normaldir. Gerek arazi kullanışları, gerek maliyet ve gelirler bakımından bir geçidin zamanı şimdi değildir.

DAHA ÖNEMLİ KONULAR DA VAR

1 — Boğaz geçidinin tartışılması hiçbir zaman tek köprü zemini üzerinde yapılmamalı ve kabul edilmemelidir. Bir yandan, ilk köprü, özellikle kontrolsüz bir çevre ve toplumda kısa zamanda yenilerini gerektirecek; öte yandan, arazilerin değerlenmesinin ve proje ile inşaat işlerinin ilgilendirdiği gruplarca, kamu yararları dışında ve üstünde yeni köprüler için büyük baskılar yaratılacaktır. Bu süreç bir kere kızağa konulduktan sonra, İstanbul'da kara parçaları üstünde düzenlenebilecek taşıt geliş - gidişlerinin en pahalı tesislerle deniz kolları üstünde yapılmaya devam edilmesi 'zorunlu' hale gelecek ve Türkiye'nin yatırımları bu yöne zorlanacaktır.

2 — İstanbul'un bugünkü Eminönü - Taksim merkezi, hiç bir zaman, XX. yüzyılın ve daha ilerisinin büyük şehir merkezinin kurulmasına ve genişlemesine imkân vermiyecektir. Köprü bu merkezin sorunlarını çözmeyecek, tersine, ağırlaştıracaktır. İstanbul'un bütün temel işleri için yeni merkezler üzerinde kararlar gerekir.

3 — Köprü, herşeyden önce, şehir plânı, şehir dokusu ve çalışması yönünden değerlendirilebilir. Bugün köprü lehinde ileri sürülen öneriler kadar olmasa bile, köprüye karşı ileri sürülen önerilerin bir kısmı oldukça yetersizdir. Bunun bir nedeni, şimdiye kadar yapılmış en ciddi çalışmaların gizli tutulması; bir başka nedeni, önerilerde, taşıt tekniği kadar şehir organizması bilgisinin de çok zayıf olmasıdır.

Bugün, Boğaziçi'nde sabit bir geçidi gerektirecek ihtiyaçlar tamamiyle yok sayılamaz. Fakat bugünün devleti, büyük yatırımlarda gerekli bütün analiz ve bilgileri sağlamakla yükümlüdür. 1960'larda, gereken inceleme tekniklerinin çoğu, Boğaziçi Köprüsü raporlarında henüz kullanılmamış bulunmaktadır. Su yolları ve deniz üzerinde kurulu şehirlerin karşılıklı yaka yolları, çok sayıda veya en az sayıda geçit sistemleri ile çözümlenebilir. Yatırım verimliliği, şehir yaşayışı ve çalışması bakımından bize düşen, en az sayı sistemini kollamak ve işlemektir. Bu da arazi kullanışları kontrolleri ile sağlanacaktır.

Bugünkü ihtiyaçlar bir de başka çerçeve içine yerleşiyor. İstanbul'un her iki yakasında bugüne kadar herhangi bir üretim veya yerleşme faaliyetine girişenler, kararlarını, sabit Boğaz geçitlerinin bulunmadığını bilerek ve buna göre almışlardır. Günümüzde Boğaz sabit geçitleri üzerindeki ihtiyaç ve istekleri kıyasla düşük seviyede tutan bu süreçtir. Bu düşük seviyeyi olduğu gibi tutmak için sabit geçit yapmamak gibi zorlama bir usul başlıca tedbir olarak kabul edilse dahi, ihtiyaç ve istekler artmakta devam edecektir. Bunların karşılanması ancak geçit sayılarının çok artmamasını sağlayacak sistem ve zaman âyarları ile yapılmalıdır.

(Devamı sayfa 14'de)

BOĞAZİÇİ, KÖPRÜ ve KAMUOYU

Boğaziçi köprüsünün son oniki yıl içindeki sorumsuz projelendirilmesine olduğu kadar, belki de, İstanbul'da köprü istek ve yapımının tarih içinde bu kadar geç gelişmesine de şaşabiliriz. Derhal belirtelim ki, su yolları ile çevrilmiş ve parçalanmış bir şehir olarak köprüsüz bir sistem kurmak tutumu, İstanbul'un temel "fizik" verilerine çok uygundur. Bu değerlendirme, hem XIX. yüzyıl öncesi surlu ve su ile çevrilmiş, hem XIX. yüzyılda daha geniş ve su ile parçalanmış şehir, hem de her geçidin ancak yeni trafik yarattığı XX. yüzyıl şartları için doğrudur. Zamanımıza kadar imkânsızlık ve gereksizlikten yapılmayan köprüler şimdi de yeni ve sayısız köprüler gerektirecek sistemlerden kaçınmak üzere yapılmayacaktır.

Tarihte Boğaz geçidi kavramı, şimdi de olduğu gibi, daha çok 'mythique' temellere ve özlemlere dayanıyor: "talihsiz" İo'nun "sığır geçidi" bir karalararası geçiş, Boğaz'ı su boyunca geçen Argonaut'larda da kayaların kapanmasında bir karalararası bağlantı konusu var. İranlılar gene karalar arasında geçici bir bağ kurmuşlar. Bundan sonra da, bilinen ilk önemli köprü teklifi, Leonardo'nundur -O da ancak Haliç için-. Bundan sonra da, XIX. yüzyılın Haliç köprüleri gelir. Hemen arkasından, yeri pek belli olmayan "asma" özlemleri!..

Boğaz ve Haliç'e yakın zamanlara kadar köprü yapılmaması ve düşünülmemesinin birçok sebebi arasında önemlilerini sayalım: Boğaziçi'nin fazla genişliği, bununla ilgili şehir yayılışı ve nüfus dağılışı sistemi, Ortaçağın savaş ve savunma teknikleri, Boğaz'ın su trafiği, köprü yapı teknolojisinin seviyesi ve mevcut tekniklerin dayanıklılık veya "rahatlık" dereceleri. Bugünkü geçit teknikleri ile bu engeller giderilmiş ve sabit geçit gerektiren sebepler çok artmıştır. Böylece, bugün Boğaz geçitlerini özellikle şu konularda değerlendirmek gerekmektedir: Maliyet -ve bu hesapların doğruluğu-, fikrin nasıl geliştiği, niyetler, ihtiyacın kesinlik derecesi ve zamanı, şehir dokusu -organizması- ve kullanılışı, geçidin teknik şekilleri...

İstanbul gazeteleri, 1930'larda, bir sürü gevşek ve utanmaz derecede sorumsuz asma köprü istekleri ve yazıları ile doludur. Bu durum, 1940'larda da devam etmiştir. Bu fikirler, palazlanmakta olan bir Cumhuriyet toplumunun 30 - 40 yıllık malihülyayı gerçekleştirebileceği hesaplarına dayanmaktadır. Böylece, 1930'larda kamuoyuna, Osmanlıların son devrinin bir spekülâsyonu, aşırı sorumsuz bir şekilde aşılanmış ve bu miras, 1950'lere aktarılmıştır. İstekler daima, son sorumluluğun verildiği mühendisler, iktisatçılar ve idarecilerin dışındaki kimseler tarafından ayakta tutulmuştur. Ancak 1950'lerin şartları, bazı mühendis ve idarecilerin köprü taraftarı olmak imkânını yaratmıştır. Otuz yıl öncesinin asma köprü istekleri şimdi değerlendirmekte fayda var. De Leuw Cather incelemesi, asma köprü üzerinde bütün destekleyici isteklerine rağmen, böyle bir Boğaz köprüsünün 1977 yılına kadar zararda kalacağını ve çeşitli diğer şartların ancak 1960'tan 1977'ye ve bir dereceye kadar tamamlanacağını göstermiştir.

Asma köprü özlemi, 1930'lardan 1950'lere aktarılmış birçok özlemden -"imar" özlemi gibi- biridir. Bunlardan 1960'lara aktarılmış olanı ise, belki sadece budur. Bunun iki ucunu izleyelim: Türkiye Cumhurbaşkanının 1954'teki Amerika Birleşik Devletleri gezisinde kendisine gösterilen bir asma köprüde, oniki yıl öncesinin oldukça kararlı uygulama fikri ilk olarak doğmuştur -Adı geçen köprü, Colorado nehri üzerinde Navajo K (?) veya Narrows Canyon (??) köprüsü, yahut Arkansas nehri üzerinde Royal Gorge (?) köprüsüdür. Bu noktalarda kesin bilgiler, gazete haberleri çerçevesinde, yakında, bir inceleme halinde ortaya konulacaktır-. Bu olayda dikkati çok çeken bir husus, örnek köprünün bir şehir yanında bulunmaması

(Devamı sayfa 14'de)

İstanbul boğazı geçitleri

Bir tek köprü yapılması, yerleşme kararı alanların hiçbirini bu kararlarını tek köprünün kapasitesini gözönünde tutarak sonuçlandırmaya zorlamaz. Düşünülen Ortaköy köprüsü, az çok 10 binin üzerinde ailenin kendi otomobillerinin günlük geliş - gidişine ve belki günde 2000 - 3000 kamyona hizmet edebilecek nitelikte olacak ve kapasitesi de bunun çok üstünde olmıyacaktır. Buna karşılık, bunun birkaç katı sayıda insan, İstanbul'un iki yakasından birinde iş yerleşmesi kararı verecek; ayrıca, önümüzdeki onbeş yılda en az 300 bin aile iki yakadan birinde mesken yerleşmesi kararı alacaktır.

Bu kararlardan hangisinin köprüden yararlanmak, hangisinin yararlanmamak için verileceğini belirleyecek bir sistem bulunamaz. Karar serbestliği herkese açık olacaktır. Şimdi bu durumda İstanbul'un merkezine en yakın boş alanlarda ne olacağı, tartışma gerektirmeyecek kadar bellidir.

Beylerbeyi - Kızıltoprak arasındaki geniş arazi, ilk 500 bin nüfus artışının çok büyük kısmına mesken yerleşmesi alanı olacak; bu nüfusun işyeri çoklukla karşı yakada bulunacaktır. Boğaziçi kıyılarının ve topografyasının elverdiği kadar yeni işyeri de Anadolu yakasında yerleşecek ve Rumeli kıyısı işyerleri ile yakın ilişkiler kuracaklardır. Bunlar, ilk köprünün karşılayacağı değil, doğuracağı trafik istek ve ihtiyaçları olacaktır.

Köprüsüzlük engelini atlayan ve sıklaşan yakalararası ilişkiler sonucunda köprülerin doğurduğu yeni köprü ihtiyacı, sabit geçit bulunmayışının yol açtığı geçit isteklerinden daima daha çok olacaktır. Böylece:

a) Kararların daha uzun bir süre geçit yapılmayacağı varsayımına göre alınmasını sağlamak;

b) Gebze ile Beykoz arasında fazla sayıda yeni mesken yapılmaması için gereken bütün kamu tedbirlerini almak;

c) İşyeri - mesken ilişkilerini her iki yakada kendi içinde çözecek tedbirleri çoğaltmak gerekmektedir.

Bundan sonra, Ortaköy'den başka bir yerde ve asma köprüden başka bir sistemde ilk Boğaz sabit geçiti yapılabilir. İlk ve özellikle sonraki köprülerin kârlılığını düşünebileceklere şunu hatırlatalım: Bu kârları doğuracak yatırımlar sağlanamıyacak, ortaya ancak sıkışıklık çıkacaktır.

«ASMA»

2) Prestij veya kâr düşünceleri ile, yahut köprü plâtformunun deniz seviyesinden çok daha yüksek tutulması için yapılabilecek siyasi baskılar karşısında da, tam tersine, korkunç denilebilecek maliyet seviyelerine gidilebilecektir.

Bize öyle gelir ki, basındaki haber ve demeçlere göre, 1967 - 68'de durum, 1956'dakinden çok daha belirsiz ve spekülâtiftir. Bir yandan, asma olmayan sistemlere gitmek, fakat kamuoyuna bunun asma olmıyacağını duyurmamak; öte yandan da prestij ve uluslararası baskı açılarından büyük açıklıklı ve yüksek plâtformlu bir asma köprüye gitmek...

Asma olmayan sistemlerin, "ağır" olmasa bile, Ortaköy'de ne kadar 'kapatıcı' bir perde manzarası niteliği taşıyacağı zaten, tahmin edilebileceği gibi, De Leuw Cather incelemelerinde de ortaya çıkmıştır. Bu rapordaki denemenin milletvekillerine ve meslek kuruluşlarına gösterilmesi şarttır. Ayrıca, asma dışındaki sistemlerin Boğaz trafiği üzerindeki etkileri bu raporda dahi açıklıkla ortaya konmuştur.

Daha azman asma köprülere gelince: Daha büyük açıklıklar ve daha yüksek plâtformların neye mal olacağını, köprü taraftarları -varsa ve kaç kişi iseler-, dayandıkları De Leuw Cather raporu değerlendirmelerinden öğrenebilirler. Eğer prestij köprüsü, ebat yarışmasına da kalkışacaksa, şunu hatırlatmakta, yalnız bir örnek olarak, fayda var: 1956 proje denemesi -675 metre orta açıklık-, köprünün iki baş direğine 130 metre kadar yükseklik vermektedir; orta açıklık 1 kilometreyi geçerse bu yükseklikler Çamlıca tepesi yüksekliğine -254 m.- yaklaşacaktır. Birçok kişi bunun ezici etkisini düşünecektir. Diğerleri de, bu yükselen kulelerin ve plâtform ile kuleler arasında kapladıkları satıh çok artacak olan çelik halatların hatırlattığı maliyetler üzerinde duracaklardır.

Yapılmaması gerektiğini bildiğimiz ve yapılmayacağını tahmin ettiğimiz bir Boğaz köprüsü, hiç olmazsa projelerde ve spekülâsyonlarda 1956 projesinin de altına düşmemelidir.

Asma köprülerin tünellerle olan kıyaslarına gelince: Tünel maliyetleri, besbelli ki, istekli Türk hükümetlerince bilinçli olarak hesap-dışı tutulmuştur. Bunun nedeni, herhalde, köprünün görünür, tünelin görünmez oluşudur. Yabancı uzman şirketler ise, bu noktada müşterinin suyuna gitmeyi veya -belkibazı başka hesapları düşünmüş olabilirler. Aslında Boğaziçi'nin, mil birikinti tabakalarından yoksunluğu, tünellerin "trafik istek çizgileri" üzerinde bulunuşu, yıllık işletme ve zaman maliyetleri bakımından çok büyük meblâğlar tasarruf etmesi ve anlamsız bir kuzey Boğaziçi gelişmesini önlemesi bakımından maliyet incelemelerinin yaptırılmasında büyük faydalar vardır -Bu öneriyi, İstanbul Boğazına yirmi yıl kadar sonra minimum sayıda geçit yapılması gerekebileceği varsayımı üzerine yapıyoruz-.

A. G.

Boğaziçi

ve İstanbul Boğazı'ndan çok değişik fizik şartları altında yapılmış olmasıdır. Bu kadar ilgisiz bir köprünün örnek alınması, bazı idare geleneklerinin ve 1891'lerdeki köprü teklifi şartlarının devam ettiğini göstermektedir. Türkiye Cumhurbaşkanına böyle bir örneğin hatırlatılmasının kimin tarafından düşünüldüğü üzerinde şimdiye kadar bir açıklama yapılmamıştır. Bugün tartışılan köprü projesi, bu noktadan başla maktadır.

Önceki uç ise, 1870'lere kadar dayanmaktadır. Dünyada çeşitli eğitim, üretim, arazi politikası ve taşıt reformlarının olduğu bu devrede Brooklyn asma köprüsünün uzak etkileri de kısa bir zaman zarfında İstanbul'a kadar gelmiş oluyor. Elde bulunan ilk projeler ise 1900 yılından (*)... Bu projelerin 1956 sonrası projelerden ayrılan tarafları, tren yolu için yapılmış olmaları, köprünün üstünde "lâtif" fenerler, toplar ve İstanbul'a yakışır addedilen, Mağrip tarzı camiler bulunması ve teknik hesaplardan habersiz olunduğunu gösteren çizimlerdir. Benzer tarafları ise tamamen spekülâtif tutumları, Türk hükümetlerinin katalizör olarak kullanılması umutları ve Asya ile Avrupa'yı birleştirmek gibi, maliyet, hizmet ve İstanbul şehri ile ilgisiz amaçlardır. -1956 raporunda ise aynı amaçlar kuzeybatı karayolu sistemini tamamlamak gibi hizmetle ve şehirle zayıf bağları olan kavramda gözükmektedir-.

On yıl önce Boğaz asma köprüsü, bir parti stratejisi sorunu yapılmak istenmişti. Şimdi herhangi bir partinin ille asma köprü seçim plâtformuna bağlanmasının kolay olduğu veya parti - içi "kamu" oyunda dahi köprü üzerinde çok istekli bulunulacağına fazla ihtimal vermiyoruz. Köprü isteyenleri başka şekillerde sınıflandırmak gerekmektedir.

Kamuoyunda, kamyonların araba vapurlarında uzun uzun sıra bekleyişleri yönünden, sisli havalar konusunda ve Kızıltoprak'tan Erenköy'e kadar uzanan arsa değeri ve kira artışları bakımından köprü lehinde tutumlar uyandırılabilmesi ihtimalleri ise vardır. Hele hele köprünün gereksizliği ve zararları üzerinde kamuoyunu uyandırılmış saymamızın imkânı yoktur. Burada şu kadarını belirtelim: Değer ve kira artışları ancak çok ufak bir zümreye, belirli fayda sağlıyacaktır. Bize -hele günlük basına- düşen, başkalarının fazla birşey sağlamıyacağını göstermektir. Kamyon ve sis konusunda ise De Leuw Cather raporuna bakmak kâfidir: Rapor, günlük yolcu taşınmasının ilerde hemen tamamen vapurlarla yapılması gerektiğini ve kamyonların çoğunluğunun da köprü yapımından sonra araba vapurlarını tercih etmelerinin bekleneceğini ortaya koymaktadır. (DL/C raporu, s. 8, 50 ve passim).

A. G

(*) Belgelerle Türk Tarihi Dergisi. Sayı: 4, s. 32 - 38 (Hayri Mutluçağ. Boğaziçi Köprüsünün yapılması yolundaki ilk çabalar)

seyreyleyin cümbüşü!

M. HASIRŞAPKALI

"İŞİN İÇİNDEKİ İŞLER, TEKNENİN ALTINDAKİ BAŞLAR.."

İlle de Amerikalılara yaranmak ve mutlaka, Amerikan firması Morrison'u daha birkaç milyarın sahibi yapmak için çaba gösterildiği gün gibi ortaya çıkmağa başlıyan "Boğaz Köprüsü", geçen haftalar içinde, Türkiye için büyük değer sayılan uzmanların üzerine yıkılmağa başladı. Hiç şüphe yok artık, Türkiye'de bazı kimseler var ki bunlar, iktidara sığınıp, iktidardan yararlanarak, Türkiye'yi bir "vurgun memleketi" durumuna sokmak istemektedirler. Kraldan fazla kralcı kesilerek, Amerikan şirketlerine ihale verdirtmek için çırpınmalar, buna direnenleri işinden - gücünden etmeğe kalkışmalar, memleketimizde olağan hale geliyor. Bereket versin, "yağma" anlayışı o anlayışın sahipleri için "köprü" değil "kuyu" olmakta, gelişmeler, Amerikancıların ayaklarının yakın zamanda suya ereceği işaretlerini de getirmektedir.

Bayındırlık Bakanlığında önemli görevlerde bulunan uzmanlar, "Boğaz Köprüsü"ndeki tutumları yüzünden ve siyasi âmirlerine teknisyen olarak karşı geldikleri iddiasiyle yer değiştirdiler. İstanbul'da yapılmak istenen yer değiştirme ve sürgünler durdurulmadığı takdirde, olayların büyümesi ve bu kuruluşlardan çok önemli elemanların istifa etmeleri beklenmelidir. Önümüzdeki günler bu olaylara gebedir.

Görevlerinden alınan uzmanlara yakıştırılan bir suç da var: Solculuk! Amerikancılara göre, "solcu olmak" yeter suçtur. Uzmanlardan, Kara Yolları Genel Müdür yardımcısı Halim Ağaoğlu'nun şoförü Doğan, kendisinin TİP'li olduğunu söylemekteymiş. Bu nasıl olurmuş?

Bilindiği gibi, Halim Ağaoğlu, Adalet Ağaoğlu'nun kocasıdır. Eh, "karısı solcu olan sağcı olacak, Amerikancı olacak değil ya.." deyip, icabına bakıvermişler!

İstanbul'dan Anadolu'da bir yere atanan Ekspres yollar uzmanı Mehmet Erbil de Leylâ Erbil'in kocasıdır. Leylâ Erbil, TİP'e kayıtlıdır. Öyleyse, haydi mühendis kıyımına!..

Bilgi vermeğe devam edelim: Uzmanlardan, Kara Yolları Plânlama ve Etüd Müdürü Bülent Gözen, danışmanlığa alınmıştır. Mehmet Erbil, Celi İpekci'nin de üye olarak bulundukları bir komisyon, Boğaz Köprüsü etüdlerinin yetersiz olduğunu öne süren bir rapor hazırlamıştı. Bu komisyonun başkanlığını da Bülent Gözen yapmaktaydı. Amerikancılar için, bu raporu hazırlamak yetmiş de artmıştır. Yine Kara Yolları'nın Plân - Proje Dairesi Başkanı İbrahim Bulutoğlu da, "solcu" olduğu dedikodularından hareket edilerek görevinden alınıp danışmanlığa verilenler arasındadır.

"BEN DE ONU BİRŞEY SANIRDIM.."

Boğaz Köprüsü proje ihalesinin Amerikan firmasına verilmesinde ısrar ettiği öne sürülen Bayındırlık Bakanı Orhan Alp, Başbakan Demirel tarafından da tutulmamaktadır. Demirel, bir yakını ile konuşurken, "Ben onu birşey sanırdım.." diye görüşünü açıklamıştır. Öyle anlaşılmaktadır ki, Orhan Alp, seçimden sonra kurulacak yeni kabinede bakanlık koltuğunu artık koruyamıyacaktır. Uzmanların görevden alınmalarına ses çıkaramayıp, hattâ görevden alınmaları için teklifte bulunan Kara Yolları Genel Müdürünü kurtarmağa "Ben 69'da AP adayıyım!" demesi de yetmiyecektir. Genel Müdürlük, "gelene ağam, gidene paşam" anlayışında olanların harcı olmamak gerekir. Öğretmen kıyımında, mühendis ezmesinde mutlaka, mutlaka iktidarlara oyuncak olmuş çeşitli genel müdürler vardır. Tonguç'lar da genel müdürdü. Rüştü Uzel'ler de genel müdürdü. Ayrıca Hasan Âli Yücel'ler de Bakandı!

"BIRAKSINLAR YAKAMI!"

Morrison firmasının adı geçtiği yerde, Demirel'in ödü kopmaktadır şimdi. Eski patronunun artık kendisi için yararlı değil, zararlı olduğunu görmektedir Demirel. Birgün bir arkadaşına dert yanmış, "Ne istiyor bu Morrison firması? Bıraksınlar benim yakamı!" diye çırpınmıştır. Morrison firmasının, kendiliğinden, bundan bir ay önce "Boğaz Köprüsü projesi" hazırlama teklifi reddedilmiş, Morrison firmasına "Senin proje hazırlamanı istemiyoruz. Yalnız, bağlı bulunan firmaya izin ver, bize yardım etsin" denilmiştir. Morrison, kendisine proje ve etüd yapan De Leuw Cather firmasına, "Türkiye'ye yardımcı olması için" izin vermiştir. Böylece, Morrison firmasının, Boğaz Köprüsü işlerinde adı bundan sonra pek geçmiyecek; köprü, Morrison'suz yapılmaya çalışılacaktır.

Ancak, bir noktada gözleri dört açmak gerekmektedir. Sızan söylentilere göre, Boğaz Köprüsü projesinin ihale edildiği İngiliz "Freeman Fox" firması ile Morrison firmasının veya Morrison'a bağlı De Leuw Cather'in anlaşmaları hiç de uzak bir ihtimal değildir. Bir de bu ortaya çıktı mı, seyreyleyin cümbüşü o zaman!..

KÂR DÜNYASI VE TRT

İstanbul Halk Oyuncuları Topluluğu'nun "Devr-i Süleyman"ı, günlerce, Danıştay kararı ile, Büyük Meydan Sahnesi'nde oynandı. TRT, her sabah, gördüğü ve görmediği oyunları, sergileri duyururken, nedense, "Devr-i Süleyman"ı es geçti. Anayasanın verdiği "bağımsızlık", "özerklik" nimetini anlıyamıyan, koruyamıyan bir kuruluşun önde gelenlerinden elbette ki hiçbir şey beklenemez! Oturdukları yerden, Bakanlara, "Siz merak etmeyin efendim, bir çaresine bakarız" lâflarıyla iktidara yaranıp, bir "ayıklama"da ayak-

senato seçimleri ne getirecek

T. Fikret Akasal

Kamuoyu, herhangi bir şekilde iktidar değişikliğine yol açmıyacak seçimlerle pek ilgilenmez. Bu, yıllardanberi böyle olmuştur. 2 Haziran seçimlerine gösterilen ilgi de farklı olmıyacaktır. Ancak, 2 Haziran seçimlerinin, Türkiye'nin gelecekteki kaderi üzerinde önemli sayılabilecek etkileri sözkonusudur. Bu etkiler, partilerin çıkaracağı senatör sayısı ile değil, alacakları oy sayısı ile doğru orantılı olan etkilerdir. Senatör sayısı belki de hiç önemli olmayan bir konudur bu seçimlerde.

1965 genel seçimlerinden bu yana yaklaşık olarak ikibuçuk yıl geçmiştir. İkibuçuk yıl, az gelişmiş ülkelerde, siyasal inançlar üzerinde önemli değişimlerin görülebileceği bir zaman dönemi olabilir. Fakat bu yargının ülkemiz için ne oranda geçerli olduğunu ancak bu seçimlerin sonucunda öğrenebileceğiz. Tahminler her zaman için geçerli değildir. Ne var ki, 1950'den bu yana yapılan genel seçimlerin sonuçlarının analizi, gerçeğe yaklaşabilen bazı tahminlerde bulunabileceğimiz kanısını bize vermiştir. Aşağıda tablolar halinde bulacağınız tahminler, hata payları hesaplanamıyan, seçmenlerin onsekiz yıllık eğilimlerine dayanan kaba tahminlerdir. Sonuçların bunlara yakın çıkması, bizi şaşırtmıyacaktır.

Tahminlerin yöntemi

Tahminlerin temelini AP (DP) ve CHP'nin 1950'den bu yana bu illerdeki donmuş oyları teşkil etmektedir. Bu oylar incelendikten sonra, 1965 seçim sonuçları bu incelemenin ışığı altında değerlendirilmiştir. Öte yandan, 1964 ve 1966 yıllarındaki Senato seçimlerinin gösterdiği eğilime bakılarak seçime katılma oranı ve oy sayısı tahmini yapılmıştır. Tahminlerde kesin sayılar vermekten çok, yaklaşık değerler üzerinde durulmuştur. Bu ilkelere bağlı olarak Senato seçimlerinin yapılacağı illerdeki oy sayıları ve partilerin alabileceği oylar tablo I'de görülmektedir. Bu sayıların yaklaşık değerler olduğunu tekrar etmemizde fayda vardır. Kesin sonuçların bu değerlerin 0.10 altında veya üstünde olabileceğini önceden kabul etmemiz zorunludur. Bunu bir örnekle anlatalım: Sıvas ilinde yaklaşık olarak 200 bin oyun kullanılmasını beklemekteyiz. Kesin sonuç 180 bin ile 220 bin arasında oynayabilecektir. Tahminler daima bu açıdan ele alınarak değerlendirilmelidir.

Tahminlere göre, AP ve CHP'nin oy yüzdelerinde bir gerileme olacaktır. Bu gerilemenin oranı, aşağı yukarı, her iki parti için de 0.02 civarındadır. Ne var ki, AP'nin aldığı oy oranı CHP'den -yaklaşık olarak- iki kat fazla olduğuna göre, CHP'deki gerileme AP'den daha büyük sayılmalıdır. Bu gerilemelerin çeşitli nedenleri olabilir. Özellikle bu partilere bağlı vatandaşların sandık başına gitmekten kaçınmaları, bu gerilemelerin başlıca nedeni olacaktır. CHP içersindeki parçalanmanın ancak Konya'da etkili olabileceği düşünülebilir.

Küçük partilerin almakta oldukları oy oranlarında bir artma, bu seçimde sözkonusudur. Artmanın kesin oranını bilememekle beraber, sözkonusu artışın muhakkak olacağını geçmiş yıllardaki seçim sonuçlarına dayanarak rahatça söyleyebiliriz.

Diğer partiler, bu seçimde yaklaşık olarak 710 bin civarında oy alacaklardır. Bu oyların bölünüşü konusunda birşey söylemek güçtür. 1965 genel seçimlerinde ayni illerden CKMP 71 bin 8, MP 249 bin 114, TİP 85 bin 416, Bağımsızlar 97 bin 887 oy almışlardı. Bu seçimlerde ise gene yaklaşık olarak, bu illerden, CKMP'nin 75 bin, MP'nin 300 bin, TİP'in 200 bin, Bağımsızların 100 bin civarında oy alabilecekleri tahmin edilebilir. GP için birşey söylemek güçtür. Belki 100 bin civarında oy alabilir. Bağımsızların ise Bitlis dışında oy alamamaları ihtimal dahilindedir.

Bu tahminin doğru çıkması, bu partiler hesabına tam bir başarı kabul edilmelidir. Bu oyların üstündeki sonuçlar ise, sözü edilen partilerin hızlı, hem de çok hızlı bir gelişme içersinde olduklarını gösterecektir. Diğer partilerin yukarda değinilen 0.10'luk üst sınırı, yani 780 bin oyu aşmaları, 1 milyona yakın oy almaları halinde Türk siyasal hayatında büyük dönüşümlerin başlamakta olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Senatör sayıları

Tahmin edilen oy sayılarına göre ve Anayasa Mahkemesinin son şeklini ver-

---

ta ve TRT'de kalma kurnazlığına düşenlere burada hatırlatalım ki, bu, saflığın ta kendisidir! Güvendikleri en yüksek makam bile, kendilerine, Anayasanın verdiği "bağımsızlık" gücünün binde birini veremez. Verse verse, geçici bir "Basın ataşeliği" verir. Bir - iki yurt dışı gezisi, birkaç yıllık ataşelik için böyle bir Anayasa kurumunu yaralamak, işine geleni verip gelmiyeni vermemek, siyasi konuşmalar için Yüksek Seçim Kurullarının emir vermesini bekleyip, o zamana kadar, elinden geldiğince uyutmak, tarafsızlıktan ayrılıp yasak savmak, bir cümle ile, Anayasanın verdiği, 27 Mayısın getirdiği bağımsızlık nimetini anlamamaktır. Bunu kimler yapıyor? Kimler olduğu, söyleniyor çeşitli yerlerde. Şimdi yazmak istemiyoruz ama, birgün, istenilirse, adları da açıklanır bunların. Demek ki, insanları iktidarlara dalkavukluk etmekten kurtarmak için Anayasa hükümleri de yetmiyor! Ayrıca, bağımsızlık ilkesi muhalefetlere karşı değil, başta, iktidarların baskılarına karşı konulmuştur. "Anayasa neci oluyor? İktidarda kim varsa, patron kim ise, ona sığın" denilmemiştir. Duyduğumuza göre, çeşitli siyasi kanalları olanlar, iktidarı tutmıyanlar bile, bir "iktidar hakkı" tanıma havası içinde günlerini gün eder gözlerlermiş. "Ben TİP haberi yazmam, kardeşim!" diyenler olurmuş. Kişisel kanımıza göre, TRT'de, dürüst gazetecilik edenler, Anayasanın verdiği bağımsızlık ilkesine yüzdeyüz bağlı kalarak çalışanlar, yazanlar vardır. Bunlar, ne yazık ki, çoğunlukta değildirler. Meseleyi anlamıyanlar ise çoğunluktadırlar.

Bu konu ile mücadele etmek, TRT'yi Anayasanın getirdiği bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesinden saptırmaya kalkanlardan kurtarmak gerekmektedir.

BİR DE ŞU..

Anayasa Mahkemesinin, Seçim Kanununun "baraj"la ilgili iki maddesini iptali, bu kuruluşun Anayasayı korumada ve Türk demokrasisini yaşatmada ne denli önemli ve yararlı bir yer tuttuğunu bir daha gösterdi. İktidarın göremediği bu yararları burada sayıp dökmenin gereği yoktur. Zira, bunları iktidarın anlıyacağı, kavrıyacağı şüphelidir. 1950 - 1960 yılları arasında Anayasa Mahkemesi mevcut olsaydı, Kırşehir'i ilçe haline getiren Kırşehir kanununu, CHP mallarının alınması kanununu iptal eder miydi? İktidanın binbir haksızlıklarını ,binbir kanunsuz uygulamasını iptal eder miydi? Bunlar iptal edildikten sonra, yine de o iktidarın sorumluları Yassıada'ya giderler miydi? İşte bu sorulara karşılık verildiğinde, Anayasa Mahkemesinin varlığının ve kararlarının iktidar yönünden nasıl önem taşıdığı daha iyi anlaşılabilir. İktidar, bu kuruluşlara sadakat gösterdiği, kararlarını uyguladığı, haklarında ileri - geri konuşmadığı sürece, ileride hesap verme gibi tatsızlıklardan kendisini kurtarır. Yoksa, kendisini İsmet Paşa da kurtaramaz!

İktidar bir de, Anayasa Mahkemesinde "kendi adamı" saydığı kişileri bulundurma, tutma huyundan vazgeçmelidir. Anayasa Mahkemesinde bulunup da "iktidarın adamı" pozunda olanlar da bu huylarını bırakmalıdırlar. Bunlar, çok şükür ki azlıktırlar. Anayasa Mahkemesi gibi bir Anayasa kuruluşunun şerefli üyesi olmak için, Anayasanın verdiği "bağımsızlık" ilkesine sığınıp partizanlık ve "iktidar hayranlığı" yapmamak gerekir. Anayasa Mahkemesi soyluluktan çıktı mı, onların da tozu kalmaz ortada! Bu, bilinmelidir. İktidar organı gazetelerle bazı yetkililer, Anayasa Mahkemesine karşı saygılı olmak, onun hakkında konuşurken saygılı ifadeler kullanmak zorundadırlar. İktidar, aldığımız istihbarata göre, bağımsız anayasal kuruluşları kendine yakın adamlarla doldurma hevesindedir. Bunu yapabilir mi? Belki... Fakat bu yola saptığı takdirde, önceki deneylerde olduğu gibi, yeller eser o iktidarın yerinde.

Bu da unutulmıya!

diği Seçim Kanunu hükümleri uyarınca partilerin illerde çıkaracakları senatör sayıları Tablo II'de görülmektedir. Bu tahmine göre AP 30, CHP 8, MP 1, Bağımsızlar 1 senatörlük almaktadırlar. 13 senatörlük de ortadadır. Fakat 1965 seçim sonuçlarına göre bu 13 senatörlüğün 7'sini AP, 4'ünü CHP, 2'sini de diğer partiler alabilecektir. Sonuçta, Tablo IV'de görüleceği gibi, AP oyların 0.54'ünü aldığı halde, senatörlüklerin 0.70'ini alacaktır. Barajlı sistemde ise bu oran 0.87'ye kadar çıkacaktı. Barajlı sistem korunmuş olsaydı, senatörlüklerin dağılımı tablo III'deki gibi olacaktı. Tablo III ve Tablo IV incelendiğinde, yeni sistemin yalnız CHP'nin işine yaradığını ve 0.24.8'lik oy oranına çok yakın oranda -0.23- senatör çıkarabileceği görülecektir. Diğer küçük partiler için bu sistem fazla birşey getirmemiştir. Örneğin, eğer Millî Bakiye sistemi korunmuş olsaydı, bu tahminler sınırı içersinde AP 30, CHP 13, MP 4, GP 2, CKMP 1, TİP 2, Bağımsızlar 1 senatörlük çıkarabileceklerdi.

Birden fazla senatör çıkaracak illerde, gene tahminlerimizin güven sınırları içersinde, partilerin asgarî 1 senatör çıkarmak için toplamaları gerekli oy sayısı -1000 hesabiyle- şöyledir: Aydın 42, Balıkesir 75, Bolu 35, Çorum 35, Gaziantep 35, İçel 45, İzmir 55, Kastamonu 40, Konya 40, Malatya 35, Manisa 40, Maraş 30, Ordu 35, Sıvas 35, Zonguldak 60.

Bu sayılar, partilerin âdeta erişmek için savaşacakları asgarî hedeflerdir. Bu hedefleri geçen partiler, temsilcilerini BMM'ne sokacaklardır. Fakat tekrar belirtmeliyiz ki, bu seçimlerde önemli olan senatör sayısı değil, oy sayısı, oy oranıdır.

TABLO I

Senato seçimi yapılan illerde beklenen oyların yaklaşık dağılımı

İli	Beklenen oy (1000 hesabiyle)	AP	CHP	Diğerleri
Adıyaman	**60**	**25**	**20**	**15**
Aydın	**175**	**125**	**35**	**15**
Balıkesir	**240**	**150**	**70**	**20**
Bilecik	**50**	**25**	**15**	**10**
Bitlis	**35**	**15**	**5**	**15**
Bolu	**120**	**70**	**30**	**20**
Çankırı	**70**	**40**	**10**	**20**
Çorum	**140**	**70**	**35**	**35**
Edirne	**90**	**50**	**25**	**15**
Gaziantep	**140**	**70**	**50**	**20**
İçel	**150**	**90**	**35**	**25**
İzmir	**400**	**220**	**100**	**80**
Kastamonu	**150**	**80**	**25**	**25**
Kırklareli	**80**	**50**	**20**	**10**
Kırşehir	**50**	**10**	**10**	**30**
Konya	**300**	**150**	**60**	**90**
Malatya	**120**	**60**	**30**	**30**
Manisa	**225**	**150**	**45**	**30**
Maraş	**110**	**50**	**25**	**35**
Nevşehir	**60**	**30**	**10**	**20**
Ordu	**150**	**75**	**40**	**35**
Sinop	**75**	**30**	**20**	**25**
Sivas	**200**	**75**	**65**	**60**
Zonguldak	**220**	**130**	**60**	**30**
	3.390	**1.840**	**840**	**710**
		% 54.2	**% 24.8**	**% 21.0**
	1965 seçimlerinde	**% 55.6**	**% 28.0**	**% 16.4**

TABLO II

Senatörlüklerin dağılımı

İller	AP	CHP	Diğer		Bilinmeyen	
Adıyaman	**1**	**—**	**—**		**—**	
Aydın	**2**	**—**	**—**		**1**	**(AP'ye yakın)**
Balıkesir	**1**	**—**	**—**		**1**	
Bilecik	**1**	**—**	**—**		**—**	
Bitlis	**—**	**—**	**1**	**(Bağımsız)**	**—**	
Bolu	**1**	**—**	**—**		**1**	
Çankırı	**1**	**—**	**—**		**—**	
Çorum	**1**	**—**	**—**		**1**	
Edirne	**1**	**—**	**—**		**—**	
Gaziantep	**1**	**1**	**—**		**—**	
İçel	**2**	**—**	**—**		**—**	
İzmir	**4**	**1**	**—**		**1**	**(CHP'ye yakın)**
Kastamonu	**2**	**—**	**—**		**—**	
Kırklareli	**1**	**—**	**—**		**—**	
Kırşehir	**—**	**—**	**1**	**(MP)**	**—**	
Konya	**2**	**1**	**—**		**2**	**(AP, MP, GP olabilir)**
Malatya	**—**	**1**	**—**		**1**	**(AP'ye yakın)**
Manisa	**2**	**1**	**—**		**1**	
Maraş	**1**	**—**	**—**		**1**	
Nevşehir	**1**	**—**	**—**		**—**	
Ordu	**1**	**1**	**—**		**1**	
Sinop	**1**	**—**	**—**		**—**	
Sivas	**1**	**1**	**—**		**2**	
Zonguldak	**2**	**1**	**—**		**—**	
	30	**8**	**2**		**13**	

TABLO III

Baraj sistemine göre senatör sayıları

İller	AP	CHP	Diğer	
Adıyaman	**1**	**—**	**—**	
Aydın	**3**	**—**	**—**	
Balıkesir	**2**	**—**	**—**	
Bilecik	**1**	**—**	**—**	
Bitlis	**—**	**—**	**1**	
Bolu	**2**	**—**	**—**	
Çankırı	**1**	**—**	**—**	
Çorum	**2**	**—**	**—**	
Edirne	**1**	**—**	**—**	
Gaziantep	**2**	**—**	**—**	
İçel	**2**	**—**	**—**	
İzmir	**4**	**2**	**—**	
Kastamonu	**2**	**—**	**—**	
Kırklareli	**1**	**—**	**—**	
Kırşehir	**—**	**—**	**1**	**(MP)**
Konya	**5**	**—**	**—**	
Malatya	**—**	**2**	**—**	
Manisa	**4**	**—**	**—**	
Maraş	**2**	**—**	**—**	
Nevşehir	**1**	**—**	**—**	
Ordu	**3**	**—**	**—**	
Sinop	**1**	**—**	**—**	
Sivas	**3**	**1**	**—**	
Zonguldak	**3**	**—**	**—**	
	46	**5**	**2**	

TABLO IV

Oylara ve senatör sayısına göre oranlar (%)

1 — Oylara göre	**AP**	**CHP**	**Diğer**
	54.2	**24.8**	**21**
(a) Yeni sisteme göre			
	70	**23**	**7**
(b) Eski sisteme göre			
	87	**9**	**4**

SERGİSİ DOLAYISIYLE

TURAN EROL ÜSTÜNE BİR İNCELEME DENEMESİ

kaya özsezgin

Geriye doğru bakınca..

Batı etkisinde gelişmeye başlayan ve aşağı yukarı yüz yıllık bir kısa geçmişe sahip bulunan Türk resim sanatının Şeker Ahmet Paşa kuşağı ile başlayan gerçekçi gelişmesi, birbirini arka arkaya kısa sürelerle izleyen değişik yönelimlerle günümüze uzanmaktadır. Bu uzantı içinde İzlenimci grup, Müstakil Ressam ve Heykeltraşlar, "D" grupu, "On"lar ve "Yeniler", Batı sanatıyla sürekli bir ilişki içinde bulunan Türk ressamlarının meydana getirdikleri önemli topluluklardı. Batıya, özellikle Fransa'ya giden ressamlar, oradaki ustaların atölyelerinde bir süre çalıştıktan ve modern eğilimleri yakından gördükten sonra yurda dönüşlerinde, yepyeni bir dünyayı tanımanın heyecanı ve tutkusu içinde biraraya geliyor, açtıkları sergiler birbirini izliyordu. XVIII. yüzyılın sonlarına doğru yavaş yavaş bırakılan iki boyutlu minyatür sanatının, Saray çevresinin dışına taşamadığı, bir halk sanatı olarak gelişemediği gerçeği gözönüne alınırsa, büyük illerde açılan bu sergilerdeki resimlerin teknik ve üslûp olarak, geniş yığınlara maledilmesi doğal bir açıdan güçlükler yaratıyordu. Ne var ki bu güçlük, kısa süreli gelişmenin yaratmış olduğu zor koşullarla birlikte aşılmalı, sanatçı dar geçitten geçebilmeliydi. Resim tarihimizin önemli bir olayı sayılması gereken İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Türk ressamlarının zorunlu çıkışından çok sonra, 1937'de açıldı ve önemli eserlerden pek çoğu o tarihten sonra toparlanarak biraraya getirilebildi. Devlet Resim ve Heykel Sergileri, gene o tarihten sonra açılmaya başlandı. Bütün bu çabalar, resim sanatımızı yönelten, izletebilen olumlu davranışlardır.

Resim ortamının bu kısa gelişme çizgisi içinde, resim sanatını yaşamlarının merkezi haline getirmiş bulunan, bu özellikleriyle de gelişme çizgisine olumlu katkılarını sürdüren ressamlarımız, yıllardır özel sergiler açarak, yurt-içi ve yurt-dışı karma sergilerine katılarak varlıklarını belgeliyorlar. Son yılların yoğun çabalarına şöyle bir göz atmak bile, onların kişilikleri, sanat serüvenleri üstüne, Türk sanatına yaptıkları katkı açısından olumlu sözler etmemizi gerektirir. Ressamlarımız, sürekli arayışlar içinde, bir yandan çağdaş eğilimlerin paralelinde birtakım duyarlık denemelerine cesaretle girişirken, bir yandan da durulmanın, so-

federico garcia lorca

güneş al bir atın uzun boynudur
ya da çok eski bir hüzündür ispanya'da
güzeller çağdaş bir öldürümü güne
özgürlük türkülerinin hiç söylenmediği
o ağartılarda bozuk bir nice zaman
ve o zamanda federico garcia lorca

ırgatlama geçilir o sabahlardan
toprağın derisinde sivil bir ürperti
savaş bulutlarına dönüşür amanın
ve yelken indirir bir ikindi caddelere
al üstünde al der de başka demez
belki de karanlığın resim olduğu
ak yapılı o kilise duvarlarında
dilini çıkarır soğuk namlular
bu yüzden ölümü güzel tanımlarlar
kıralın seyisleri

oturmak soğuk yerlerine haritaların
bağdaş kurmak dağda bir geyik gibi
ve sonra çalmak habire özgürlük çanını
tutup kanadı kırık bir uzun kuşu
büyük eylüller bularak gölgesine
ödüllemeli boz toprağın dudağını
her zaman uzak obalara seğirten
kınalı ıslıklarla beli kuşaklı türkülerle
yani o federico garcia lorca'larla
bir güzün firenkçesini konuşmalı
ödünvermiyen yüzlerde

şimdi ayağı sekili bir ceylandır
büyük dağların omuzunda özgürlük
salar bunca savaş güvercinlerini
güneş yarığı nice bereli ellere
ve o bitmiyen kaygılı yaşamalara
sözgelimi aydınlık bir çift göz gibi
başlar uğultunun bitmiyen istemi
yeni yürürlüğe girer de kurşun
gök çadırlarında belki de bulvarlarda
en çok federico garcia lorca'nın
ya da antonito el camborio'nun
öldürüldüğü yerde

güneş al bir atın uzun boynudur
mor görünür eski bir dağ gölünde
çünkü o dağ gölünde savaşın gülü
çağdaş bir ölüyü saklar koynunda
şafakların hiç böyle bölüşülmediği
kuytu ağaçların ıslak yüzlerinde
bir hüzündür federico garcia lorca
o dağlardan kaçırılan

abdülkadir bulut

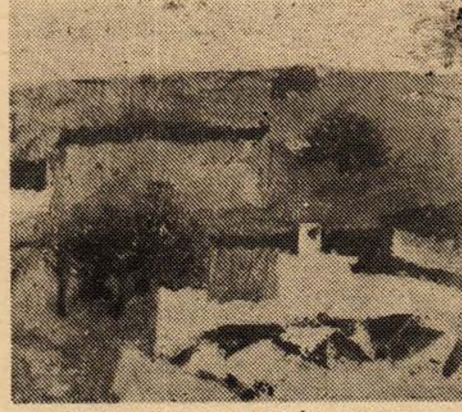
rumluluğunu ve işlevini kavramanın verdiği güçle, ulusal özü kucaklamaya, giderek yansıtmaya doğru, kutlanması gerekli, adımlar atıyorlar. Özellikle Türk resminin son otuz yılını kapsayan bu durulma döneminin tutarlı dönüşümlerle gelişeceği, gürbüzleşeceği söylenebilir. Sınırlı, kesin bir durulma değildir bu, ama, Türk ressamının yanını yöresini kişisel bir açıdan görebildiği ve değerlendirdiği bir aşamanın da somut, tek tek ressamlar üstünde izlenebilen önemli bir aşamasıdır.

Bir sanatçının gelişim çizgisi

Turan Erol'ü, daha çok bu çizginin durulma dönemi içinde, sözünü ettiğim ortamın nesnel görünümüyle değerlendirmek istiyorum. Onun kişiliği, böyle bir döneme tanıklık edecek birtakım nitelikler taşımaktadır. 1927'de Milâs'da doğdu. Çizgi ve renkle olan ilişkisi okul sıralarından başlar. İstanbul Eminönü Halkevinde açtıkları okul sergisinden övünçle, "hoş bir anı" diye söz açması bunu gösteriyor. Sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nde "sıkıntılı bir öğrencilik hayatı". Burada Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencisidir. "Adı geçen bir öğrenci"dir ve Eyuboğlu, ondan övünerek söz eder. "On"lar grupuna bu sıralarda katılır. Resim ve Heykel Müzesine bir deseni asılır. Kendi kuşağı içinde "Müzeye kabul edilen ilk sanatçı"dır. 1951'de Akademiyi "kötü bir derece ile" bitirir. Önce askerlik, sonra da sekiz yıl sürecek olan, Diyarbakır'daki resim öğretmenliği. Diyarbakır'da, bu uzak Anadolu kentinin yalnızlığı içinde boş durmaz; bir yandan bu kente, kendi kişiliğine ve yapısına uygun bir "hava" getirir, öte yandan devlet sergilerine düzenli olarak resim gönderir. 1956'da "il tabloları sergisi" için resim istenir kendisinden. Diyarbakır konulu bir resimle katılır bu sergiye. 1960 yılı sonlarına doğru, Ankara'da, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünde bir göreve atanır. Bu fırsattan yararlanarak, 1961 - 62 ve 1963 - 64'de iki kez Fransa'ya gider.

Turan Erol'ün 1960'a dek süren çalışmaları ayrı bir dönem meydana getirir. "Köyden Çıkış", "Karpuzlu Kadın", "Ayçiçekleri", bu dönemin bellibaşlı eserleri olarak dikkati çekerler. Daha doğrusu, bu dönemin, öğrencilik yıllarındanberi süregelen araştırma ve etkilenme denemelerinin birer sonucudur bu resimler. Diyarbakır ve çevresinin yaşamından belirgin izler, bu yaşamın sanatçı üzerinde bıraktığı buruk, yabansı e..k ler görülür. Doğulu figürler, belirli bir üslûp şeması içinde ele alınır, biçimlendirilir. Adıgeçen resimlerde, ortak bir özellik olarak bu "şema"yı izlemek, yatay ve dikey uyumlu çizgilerin, resim yüzeyinde değer kazandığını görmek mümkündür. Yanık kahverengiler, sarılar, yer yer siyah ve griyle dalgalanan açık tonlar, bu yüzeyde gerçekçi bir yorumla değerlendirilir. Natürmortlarda zaman zaman ağır basan bir Braque etkilenmesi kolayca seçilebilir. Ne var ki, kendisinin de belirttiği gibi, bu etkilenme tek yönlü ve sürekli değildir. 1960'dan sonraki resimlerinde de görülebilecek olan, örneğin bir Bonnard tutkusu da seçilebilir.

Çevre, sanatçıyı iyice etkilemiş, onda Doğuya özgü birtakım resimsel izlenimlerin oluşmasına, tutarlık kazanmasına yaramıştır. Resimlerindeki renk ve çizgi örgüsüyle Doğu kentinin yaşama düzeni, "haşin çizgileri" arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu ilişkiyi uzun bir süre yitirmemeye, daha sonraki resimlerine de bu ilişkiden bir şeyler aktarmaya çalışır. Çevreye "ressamca ve alıcı bir gözle bakma alışkanlığı"nın bir sonucudur bu. Gerçekten de, "Diyarbakır'ın çorak ve yalçın tabiatını, dağ köylerinin insanlarını, kara taştan evlerinin iç avlularını yaşadığı" bellidir, 1960 öncesi resimlerinde. Figür, başlıbaşına bir olay, resim açısından sanatçıyı uğraştıran, düşündüren bir obje olarak ele alınır, değişik ve birbirini bütünleyen birçok eskizden sonra tuvale geçirilir. Derinlik kavramı, bu resimlerde nesnel ve doğasal bir gerçeklik açısından ele alınmamıştır. Gene de, kesin yüzey resimleri değildir bunlar. Gerilerdeki tepelere dek uzayan çizgilerle yüzeysel bir perspektiv yansıtılır, hacimsel bir aşamaya vardırılmaz.

TURAN EROL'UN BİR YAPITI

Sanatın başkentinde

1961'de, Ankara'ya gelişinden kısa bir süre sonra, XXII. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde ikincilik ödülünü kazanır. Ayni yılın sonlarında da Fransız hükümetinin bursuyla Fransa'ya gider. 1963'de, bu olumlu geziyi yeniler ve Paris'te Friedlaender atölyesinde gravür çalışır bir süre. Asıl önemli olan, sanatın başkentine ayak basmak, o zamana dek röprodüksiyonlar ve kitaplar yoluyla tanıdığı, hattâ öykündüğü nice büyük ustaları yakından görmek, doya doya içine sindirmektir. Belçika, Hollanda ve İtalya müzelerini gezer, incelemeler yapar, Louvre'da bir Goya kopya eder, "üçbuçuk ay aralıksız çalışarak". Müzelerde büyük ustalarla karşılaşmak, gerçekten etkileyici olmuştur. Bu karşılaşış, "onların büyüklüğü önünde, kendi yerini ve düzeyini daha açık görmesine, ayakta durabilmek için onlardan başka olmak gerekliliğini anlamasına, bu bilince varmasına" yarar. Bu olay, Turan Erol'ü, ister istemez kendine özgü, birçok bakımdan kişisel bir duyarlık denemesine iter.

1963'de Ankara Güzel Sanatlar Galerisinde ilk kişisel sergisini açar. 1965'te de, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinde, Özdemir Altan, Devrim Erbil, Dinçer Erimez ve Neşet Günal ile birlikte toplu bir sergiye katılır. Ayrıca, 1963 - 64 Çağdaş Türk Sanatı sergisine, Brüksel, Paris, Viyana, Münih, 1965 Çağdaş Türk Grafik sergisine, Romanya, Tunus, Cezayir, Lübnan sergilerine eser verir. Daha yoğun bir çalışma dönemine girmiştir.

Turan Erol'ün 1960'dan sonraki, özellikle Fransa dönüşü resimlerinde, kişisel bir soyutlama eğilimi ağır basar. İlk resimlerindenberi süregelen doğa sevgisi, çevreyi değerlendirme alışkanlığı, her iki dönemi birbirine bağlayan temel özellik olarak dikkati çeker. Nedir ki, hem öz, hem de biçim açısından bir yenilenme, bir direnme, kişisel bir duyarlığa doğayı ortak yapma çabası açıkça sezilebilir son resimlerinde. "Tilalo Köyünde Güvercinlikler", yaşamış olduğu eski çevrenin yeni bir açıdan yorumudur. Kesin bölmeler, yatay-dikey uyumları, katışıksız renkler göremezsiniz bu resimde. Herşey basit ve olağandır. "Luxembourg Bahçesinden", bu eğilimin, belki de en başarılı resmidir. Kalın ağaç gövdelerinin, resmin yüzeyine dağılan kırık-dökük çizgiler, açık tonlu lekeler ortasında, kişiyi kavrayan, etkileyen bir yönü vardır. Ayrıntılar geniş yüzeyler üzerinde başarıyla değerlendirilmiştir. Sanatçının bu yıl Alman Kütüphanesinde açtığı sergide yer alan son yılların bütün ürünlerinde, söz gelişi "Hat Boyu"nda, "Tabiat Ana"da, "Tahta Perdeler"de, "Kıyı"da, "Sarı Bayırdaki Bırakılmış Evler"de, ayni kişisel eğilimin örnekleri izlenebilir kolayca. Figür, hemen hemen yoktur bu resimlerde. Figürden bilinçli bir kaçınma görülür. Görünümlerin bir sıra öyküsü vardır daha çok. Gecekondu görünümleri, balıkçı ağları, gökyüzüne genişçe bir pay bırakan doğa yorumları ağır basar. Türk resminde görünü türünün gerçekçi açıdan ilk örnekleriyle başlayan yağlıboya geleneğinin tutarlı bir uzantısı olarak değerlendirilebilir bu resimler.

Birincilik ödülü

Sanatçı, son resimleri için, "her zaman her yerde, doğada ve yaşadığım çevrede, tasarladığım resimler için bana ipucu verebilecek birşeyler arar dururum" diyor. Gerçekten de, son resimleri, birtakım tasarılarla uyarlı, çevresel, çevreye özgü "ipuçları"nın başarılı bir yöntemle yağlıboyaya aktarılışıdır.

Üç yıla yakın bir süredir Gazi Eğitim Enstitüsü Resim - İş Bölümü öğretim üyesi olarak çalışan Erol, yeni yapılarda da bazı uygulamalara girişmiş, 1966 yılında Emekli Sandığının Büyük Ankara Oteli için açtığı duvar resmi yarışmasını kazanmış ve adıgeçen otele, 54 metrekarelik pano çalışması yapmıştır. Çalışmanın yapısal mekânla uyuşumu ilginçtir. Bir yıl sonra da, Toprak Mahsülleri Genel Müdürlüğü binası için, mermer renklerinden yararlanarak, mozaik bir pano yapmıştır. XXIX. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde ise, "Yamaç" adlı yağlıboyasıyla da birincilik ödülünü kazanmıştır. Ayni doğa esinlenmelerinin tutarlı bir denemesidir bu tablo da...

Turan Erol, bu arada, eleştiriciliği de "bir ödev gibi" sürdürmüştür. Ulus gazetesinde, Ankara'da açılan sergilerden "sözü edilmeğe değer olanlar" için haftalık sergi yazıları, arada bir de, sanatın sorunlarına değinen yazılar yazmaktadır.

Turan Erol'ün bu gelişme ve arama çizgisi, bundan sonra yapacağı aşamaları değerlendirmemizi kolaylaştıracaktır.

YAŞANTIMIZDAN SANATIMIZIN ÇIKIŞI VI

BALABAN

ONUNCU HAFTA

Bu hafta, Şair Babam için yazılan kitapları okudum tekrar. (O'nun resmini yapacak olduğumdan, anılarımı canlandırıyordum.)

Bu hafta resim yapacak güçte değildim. Şu soğuk günlerde, Şair Babam'la beraber geçen anılarım beni avutuyordu ama, evin içini ısıtmıyordu. Damda, odsuz - ocaksız geçirdiğim o kara günlerden öyküler anlatmak istedim, dinliyen olmadı aç - acına... Zaman zaman okuduklarımdan da bir şey anlıyamıyordum. Parasını alamadığım o koca tabelâlar gelip dikiliyordu gözümün önüne. Onbeş gündür, evden ümitle çıkıyor, elim boş, öfkeyle dönüyordum. En sonunda konserveci, yaptığım tabelâları beğenmediğini söylemiş. Özürü kabahatından büyük olan vatandaşı, nerede olursa olsun bulmalıydım. Nerede oturduğunu öğrendim: Gürsu'da oturumuş. Oraya bir konserve fabrikası kurmuş. Bursa'da birçoklarına borçlanmış; kiminden 25, kiminden 10 bin almış. Fabrikayı karısının üstüne yapmış olduğundan, alacaklılar hava alıyormuş.

Ertesi gün sabahleyin erkenden, nereye gittiğimi söylemeden çıktım evden. Vardım Gürsu'ya. Otobüsten indikten sonra kahvelerin önüne gelince, tanıdıklar çoğaldı. (Gürsu'da beni tanımıyan yoktur hemen hemen.) Bundan on yıl önce oraya göçüp, bir ev yapmıştım. Ama iki yıldan fazla duramamıştım orada. Yaptığım evi yok pahasına satıp, tekrar Seçköy'e dönmüştüm.

Bana eşlik eden Gürsulularla beraber, konserveciyi bulmak için sokaklarda yürürken anılarım tazelendi:

— "İşte Jandarma Karakolu, hiç değişmemiş; aynen bıraktığım gibi. Üç gün yatırmıştılar orada beni. Sonra da Merkeze götürüp..."

Ali Usta, heyecanla sözümü kesti:

— "Biliyorsunuz, İbram efendinin buradaki sattığı evi ben yapmıştım," dedi oradikelere. "Kendisini jandarmalar götürmeden bir gün önce bitirmiştim evi. O gün dış kapının kilidini takıyordum..."

Bir fısıltı halinde konuşarak bana döndü Usta:

— "Sen bakkala gittiğin bir sırada, ben kilidi takıp kapıyı kitlediğim bir anda, baktım ki ev çevrilmiş; hemen anahtarı cebime indiriverdim... 'Kim o? Sen kimsin?' dedi bir jandarma. 'Ben bu evin sahibini arıyorum, onda alacağım vardı da istemiye geldim' deyip kurtuldumdu.."

— "İbram efendi nasıl kurtuldu, bir de ona sor bakalım!" dedi Kahveci Davut.

— "Okumuş adam nasıl olsa kurtulur," dedi Hüsmen Ağa.

— "Jandarmalar seni içeride zannedip, kapıyı açmıyorsun diye kırmışlardı" dedi Salih Dayı.

— "Benim yaptığım kapıyı kimse kıramaz!" diye elini çivi çakar gibi sallayınca Ali Usta, gülüştük.

Sokaktan sokağa geçmiştik. Karakolla jandarmalar silindi, başka görüntüler belirdi.

— "İşte, kirada oturduğumuz ev. İşte şu bakkaldan tuz almıştım, veresiye..."

— "Nasıl olmuş da vermiş? Bir kez ben istemiştim de vermemişti!" dedi Davut.

— "Ben hiç veresiye almam," dedi Ali Usta.

— "Nasıl almazsın? Hele aç kal da bir!" dedi Hüsmen Ağa.

— "Aç kalsam da almam," dedi Ali Usta ısrarla.

— "İşte şu fırından ekmek alırdık. Hamur çıkarırdı ekmekleri. Yine öyle mi? İşte bu camide namaz kılmıştım..."

Bana eşlik edenler, hep birden sözümü kesip, hep birden hayretle sordular:

— "A be sen namaz kılar mıydın?.."

— "O zaman kılıyordum da, şimdi boşladım..."

İnanmadılar bana; karşılık vermeden, öylece baktılar yüzüme. Sessizce bir süre yürüdük. Konservecinin evine gelmişiz. Zili çaldılar, kapı açılmadı. Yanımdakiler işlerine dağıldılar, yalnız Ali Usta kaldı. Yıllardanberi görmemişti beni, her sözümü dikkatle dinleyip sessizce gülüyordu. O gün beni salmadı, evine götürdü. Sobayı yakarken fısıltıyla sordu:

— "Hakikaten namaz kıldın mıydı?..."

Odanın içinde ikimizden başka kimse yoktu. "Ben görmemiştim de hiç!.."

— "Kıldıydım tabii!.. Niye şaştın?"

— "Seni, inanmaz derlerdi de..."

— "Ben, sizin gibi inanmam, ama severim... Çocukluğumdan kalma, bebeksi bir sevi bu... Ayrıca o zaman, bir 'Namaz kılanlar' tablosu yapıyordum da; duyarak, yaşıyarak boyamak istediğim için, resim bitene dek camiye gitmiştim."

Ali Usta, beygirin esnemesi gibi sessizce güldü:

— "Peki, Allaha da mı inanmazsın?"

— "Allahı da severim..."

— "Anlamadım?"

nasıl yazıyorlar?

Düzenleyen:

Ahmet Köklügiller

Okurların merak ettikleri konulardan biri de, "yazarların, sanatçıların yazılarını ve yapıtlarını nasıl, hangi ortamda meydana getirdikleri"dir.

Yazmak için kendilerini nasıl hazırlarlar? Hangi ruhsal ortamda yazarlar? Günün hangi saatini seçerler? Elverişli ortamın gelmesini mi beklerler, yoksa bu ortamı kendileri mi hazırlarlar? Konu nasıl bulunur? Kendisi mi gelir, yazar mı arar konuyu? Yazarın mesleğinin, aile çevresinin, ülkenin genel koşullarının yazarın çalışmasına etkisi nedir? Yazarken tam anlamıyla özgür müdür? Yazma araçları nelerdir? Yazma konusu nasıl plânlanır? Yazarı yazmaya iten özel ve genel etkenler neler olmuştur? Yazarken okur düşünülür mü?

Kısaca, bir yatıpın meydana gelmesi eylemi ussal bir "doğum - doğurma" olarak nitelendirilirse, yazar bu "doğum - doğurma"yı nasıl yapar?

Okurlarla yazarlar arasında bir yakınlaşma sağlamak amacıyla, bu konuya ilişkin bir soruşturma yapmayı tasarladık. Yazarlarımızdan yazma özellikleriyle ilgili açıklama rica ettik.

Soruşturmanın bir bölüğü, VARLIK dergisinde yayınlandı. Bir bölüğünü ise FORUM'da yayınlamayı uygun gördük. Bu sayfada, herkesi kendi kaleminden tanıyacaksınız. A. K.

Aşık Veysel

Herkesin kendine göre bir yazması, söylemesi var tabii. Kimisi irticalen, kimisi de düşünerek yazar.

Ben, hemen yazayım desem, yazamam. Zaten yazı bilmem ki... Okuma da bilmem. Yazı nasıl olur, harflerin şekilleri nasıldır, bilmem. Çok küçükken babamın elinde bir kâğıt gördüydüm. Nüfus kâğıdı mıydı, yoksa senet miydi neydi, kırmızı bir şey. Yazı olarak bir onu hatırlıyorum.

Acılı, düşünceli, ya da sevinçli zamanlarım olur. Kendi kendime düşünürken, içimde bir şey doğar. İşte bu doğuş şiir olur. Birkaç defa söylerim, tamamlanır, son şeklini alır. Sonra yakınlarımdan birine yazdırırım bunu. Eğer besteler, sazla söylersem aklımda kalır unutmam. Bestelemediklerim pek aklımda kalmaz. Nasıl olsa yazdırdım, artık ölmez, unutulmaz derim. Bazen okurlar onları, ben de dinler hazlanırım.

Kısaca, ben içimden gelen doğuşla söylerim şiirlerimi. Yani ilhamla. İlhamın da ne zaman geleceği belli olmaz. Daha çok düşünceli olduğum zamanlarda gelir.

Suat Derviş

Mevzularımı evvelden seçmem, onlar kendileri bana gelirler. Bu da şöyle olur: hayatta rastladığım hadiseler veya tipler üzerimde etki yaratır ve bana üzerine eğilmemiz lâzım gelen bir mesele veya bir dâvayı hatırlatır. Sonra ben, o eseri işlemeğe başlarım. Bu hazırlama devresi bazen birkaç hafta, bazen birkaç sene sürer. Her mevzuun kendine göre bir olgunlaşması ve yazılacak eser haline gelmesi için bir devre vardır. Çünkü ben naturalist bir yazar değil, realist bir yazarım. Ve her mevzuumu, hayattan aldığım gibi, yani bir fotoğraf makinası gibi aksettirmem, onu bütün buutlarıyla, nedenleriyle birlikte göstermek isterim. Benim tiplerim oldukları gibi değil, daha fazla, birçok tipten kompoze edilmiş kişilerdir. Eğer hakikî insanlara benziyorsalar ve realiteye uygunsalar, roman ilerlemeğe başladığı zaman dizginlerini kaybederim. Onlar beni dinlemezler; etten, kemikten yapılmış şu ya da bu sosyal şartlar içinde bulunan kişilerin yaptığı ve yapabileceği şeylerden ne fazlasını, ne de eksiğini yaparlar, bayağı direnirler. Birçok Fatmalardan kompoze ettiğim Fatma, eğer hakikaten hayattaki eşlerine benziyorsa onu tanıyabilmiş ve benzetebilmişsem, birkaç sahife sonra o, tek başına ha-

---

— "Türk halkının sûretini yapan bir Türk ressamı olarak, onun inandığı her şeyi severim. Bu sevgimin bir ucu çocukluk anılarıma, bir ucu da sanatcılığıma dayalıdır..."

Ben bunları söylerken, Ali Usta habire gülüyordu, sessizce. Çünkü hiç bir şey anlamamıştı. Ve bu konuyla hiç ilgisi olmıyan bir anısını anlattı:

— "Sana tuz vermiyen bakkal vardı ya... İşte o adam, birgün beni dükkânına çekti, 'Seni çok severim. Sen fakir bir adamsın. İşte dükkân, ne alırsan al, para verme!' dedi. Ben sadece dinledim onu. 'Paran yoksa, işte para. Yalnız, sana bir ricada bulunacağım: o komünistin evini yapma!' dedi..."

— "Kimmiş o komünist?" diye safca sordum.

— "Senmişsin!.."

Bu kez de ben gülmeye başladım. Ben güldükçe, o anlatıyordu:

— "Herif konuştukça kızdım, konuştukça kızdım, lâflar boğazıma dek gelip durdu. En sonunda dayanamayıp çıktım dışarıya: 'Sen beni biliyor musun? Bana Ali Usta derler!' dedim. 'Haydi git haber ver! Heykelin önünde asacaklarını bilsem, onun evini, kapı - çekmece yapıp bitireceğim!' dedim."

Ali Usta bir an sustu. Birbirimize, gülüp ağlamadan, güvenle baktık. Usta, elini çivi çakar gibi salladı yine:

— "Bana şeker verecekmiş. Çocuk mu kandırıyorsun!.. Kaşığıyla verip sapıyla gözünü çıkarırlar adamın..."

Bu dürüst adamla konuşmaya doyamamıştım o gün. Gece yarısından sonra yattık. Uyandım ki sabah olmuştu Gürsu'da. Sabah kahvaltısını yapar yapmaz, döndüm Bursa'ya. Kafamın içi karmakarışıktı, bulanık şeyler düşünüyordum. Resimli Ev'in kapısından içeriye ayağımın birini attım, öbürünü atarken suratıma iki tokat patladı: "Çat! Çat!" Sıçrayıp uyandım: "Ula bu kabadayı kim!.." Ben de ona girişecektim ki, baktım karım:

— "Bu gece sen neredeydin?.."

Bir anda öfkem dağılıp gitti. Karım haklıydı, haber vermeden gitmiştim. Tokatların acısı, biber gibi hoşuma gitti. Hemen elimi bir kılıç gibi uzatıp,

— "Ver şu elini! Seni tebrik ederim! Balaban'ın karısı işte böyle olur!" dedim, elini sıkarken.

— "Bu gece hiç uyumadım," dedi, nazlı bir eda ile. "Sabahleyin erkenden de karakollara sordum. 'Yok' dediler. Yine alıp götürdüler sandım..."

— "Ne suçum var da götürsünler?.."

— "Geçen yıl ne yaptındı, alıp alıp götürdüler de aylarca yatırdılardı?.."

Baktım, gözleri inci inci yaşlanıyordu. Susturmak için, ıslak yanaklarından usulca öptüm. Ve tuzlu dudaklarımı yalıyarak,

— "Haydi sus! Kaybettiğini buldun işte... Sevin artık!" dedim.

Bizim köylüler de böyle sevinirler hep: Önce eşeğini kaybeder, sonra bulurlar.

(Devam ediyor)

reket etmeye başlar ve hemen özgürlüğünü kazanır. O artık tıpkı bir canlı insandır ve romanımda benim onu evvelden götürmek istediğim sonuca gitmez, onun kendi realitelerinin onu sevkettiği sona gider. Ben onun, mukadderatını idare etmem, o beni sevkeder. Bir romanda benim tipim veya tiplerim bana isyan ettiler, kendi başlarına buyruk oldular mı, ben bayram yaparım. Çünkü "roman çok iyi olacak" diye düşünürüm ve hakkım da vardır.

Ben yazılarımı sabahları ve yatağımın içinde yazmağı çok severim. Kimseyle konuşmadan, gündelik hayatın içine girmeden... Dinlenmiş, durulmuş bir başla... Kolay yazarım, yaşar gibi.

Mesleğimin benim üzerimde çok tesiri oldu. Ben yalnız edebiyatçı değil, aynı zamanda da gazeteciyim. Gazeteci, günün her saatinde memleketinin insanları ve problemleriyle temas halindedir. Ben gazeteciliğe başladıktan sonra memleketimi ve insanlarımı tanıdım. İstanbul'un en fakir semtlerini bildiğim gibi, en ücra köşelerinden en lüks muhitlerine kadar girip çıktım. Sefaleti ve refahı aynı şehirde birbirinden çok uzakta değil, aynı şehrin belediye hudutları içinde seyrettim. İstanbulumu çok tanırım, çok severim ve onun için de çok yazarım.

Ömer Faruk Toprak

Şiirle dolu olduğum saatler, günler vardır. Yürürken, evde müzik dinlerken, tiyatroda bir oyun seyrederken hep bu şiir atmosferi içinde bulurum kendimi. Çoğunlukla bir gece oturup, kâğıtlara dökerim şiirimi. Gece yazmak, gündüz yazmak diye bir alışkanlığım yok. Ama günlük ekmeğimi kazanabilmek için, her gün sekiz saatımı başka, hem de sevmediğim işe ayırdığımdan, yazmak izin daha çok geceleri kâğıtlarımın, defterlerimin başına otururum. İkişer, üçer günlük aralarla tekrar çalışırım üzerinde. Bu dizeleri işleme sırası bazan birkaç ay uzayabilir. Aşağı - yukarı, istediğime yakın bir bütünlüğe varınca, karıma okurum ilk. Onun eleştirmenliğine güvenim tamdır çünkü. Onun takıldığı noktaları bazan olumlu karşılarım. Böylece, şiirin tartışmasını yaparız.

Bir önemli noktayı unutuyordum az daha. Şiir yazmak için en etkili ortam, doğa unsurudur bence. Doğa dediğimiz kır yaşamına girersem, hergün şiir yazmam olasıdır. Geniş doğa kaynaklarını Anadolu'da bulduğum için, kendi öz sanat zenginliklerimizden hareketle bir bileşime varabileceğimize inanırım hep. 1963'ten bu yana Anadolu'ya çıkamadım. 1964'de geçirdiğim enfarktüs'ten sonra Anadolu'ya yolculuk zevkini tadamadım bir daha. İlk fırsatta Anadolu yaşamına, Anadolu doğasına gireceğim.

Deneme yazılarımı hazırlarken biraz değişik olur koşullar. Değindiğim konuya göre, kitaplar, dergiler olmalı karşımda. Bazan bir seansta bitiririm, bazan iki - üç seans ister. Yalnız olmak, sessiz çalışmak, ya da Çaykovski müziği eşliğinde çalışmak en çok aradığım ortamdır.

GODUK, GODUKÇA, GODUKLUK

Geçenlerde postaneye girdim. Havale kuyruğundan biri,

— "Uğurlar ossun!" diye seslendi.

Baktım, "bulvarda köylü" olmakten öte hiçbir özelliği bulunmıyan, tanıdık bir okumuş, bir diplomalı. Severdim kendisini.

— "Merhaba!" dedim. "Ne haber?"

Bir süre, içinde sövgüden siteme herşey, daha çok da küçümseme bulunan bir bakışla süzdü beni, sonra,

— "Bakhıyom da, bizi heç gormüyon galan.." dedi.

Sırtında konfeksiyon bir pardesü, tepesinde özenti bir kasket, elinde bir havale kâğıdı. Haa, duglas bıyığı da vardı.

— "Çok yorgunum... Dalgınım.." dedim.

Ağzını çarpıttı, çok, ama çok küçümsiyerek başını salladı:

— "Yok, yok.. dalgınlık felân deal... Bizi gormüyon galan... Bizi heç gormüyon! Yavu, gardaşım.."

— "Rica ederim.." dedim. "Valla, o kadar yorgunum ki.."

Öylece bakıyor yüzüme! Tehdit, sitem, rekabet, eziklik, şımarıklık, saygısızlık, beklediğini bulamamışlığın verdiği öfke akıyor yüzünden, gözlerinden.

— "Yavu, gardaşım, niye gomadın mecmâya bizim kitabı?"

Sinirlendim mi, gülümserim. Böyle durumlarda, diyecek söz bulamadığım da olur bazan.

Fırsat vermedi konuşmama,

— "Bütün mecmâlar godu da, bir sen gomadın" diye devam etti. "Ne var aramızda, gardaşım? Niye bööle yapıyon ki? Varlık bilem godu. O bilem goduktan kelli... Yani, n'ooluyon gardaşım, accık da bizi gorsen olma mı? Dayanışma ilâzım deal mi yanı?"

— "Gönderilen kitapları sıraya koyuyorum" dedim. "Yeri geldikçe, gerektikçe, sayfalara birer, ikişer serpiştiriyorum. Her kitabı da koymağa elbette ki imkân yok."

Oysa o, çoktan hazırlamışmış bana söyliyeceklerini.

— "Yok, yok.." diye homurdandı. "İsdemiyon da, çekemiyon da ondan gomuyon... Halbuki ben, en çok da senden beklerdim. Varlık bilem goduktan kelli.. Hoş, kitap da galmadı ya elimde, hepiciği getti..."

Ne diyeyim? Biraz gurur olur insanda, biraz özüne - saygı olur.

— "Kardeşim" dedim, "her kitabı koyamıyorum. Dergimin sanat anlayışıyla bağdaşmıyan bir kitabı salık vermek, okurla alay etmektir. Hem, madem ki bitmiş, duyurmağa ne lüzum var?"

Nihayet, baklayı çıkardı ağzından:

— "Birbirimize bunu yapmayak, gardaşım! İkimiz de aynı yere vuruyok. Sen de aynı yere vuruyon, ben de aynı yere vuruyom. Ne var ki, sen dolaylı vuruyon, ben ise doğrudan doğruya vuruyom. Daha şindiden başlamayak hesaplaşmaya! Şindiden harcamayak biribirimizi!"

Dondum kaldım!

— "Harcamak mı? Ne harcaması?"

Torununu azarlıyan bir dede gibi elinin tersiyle yelpazeledi beni:

— "Haydi, haydi, haydi, haydi..."

Ne diyebilirdim? Acıdım! Tiksinti kapladı içimi.

Burjuva aydıncıklarımızın o yüksek merhametleri, o yüksek "köylücülük" politikaları, piyasayı işte böylesi goduklarla, godukluklarla doldurmuştur bugün. Toplumculukları "köylüye acımak"tan öteye gitmeyen burjuva aydıncıklarımız, maymunu konuşturup zevklenmek uğruna, bu ülkenin sanatına da, edebiyatına da ihanet noktasına gelmişlerdir. Burjuvanın soyunup döküdüğü yerde, burjuvanın eskilerini giyinip kuşanmağı ilericilik sananları merhamet kanatları altına almayı toplumculuk bilen bizim burjuvacık aydıncıklar, ortalığı, yürüyen küstahlıklarla doldurmakta, üstelik bunların goygoyculuğunu, çığırtkanlığını, mesenliğini yapmaktadırlar.

Bırakın bu kepazelikleri! İkiyüzlülüğün, demagojinin lüzumu yok! Godukluğun lüzumu yok! Sanatı maymun alfabesi yapmayın! Toplumculuk, kök yiyenle kök yemek demek değil, kök yiyeni kök yemekten vazgeçirmek demektir. Godukça diye bir dil yoktur. Godukça ile şiir yazılmaz, godukça ile toplumculuk yapılmaz! Godukçayla şiir yapmağa kalkışanların kafaları da, dünyagörüşleri de godukçadır. Köylüye birşey demiyorum, bölge halklarına birşey dediğim yok! Onlar, kendi dillerinin en güzeli, en incesiyle söyleyip yazıyorlar. Ben, Başkent caddelerinde sürtüp, koynunda diplomasıyla aydıncılık, toplumculuk, yazarcılık, şaircilik oynıyanlardan sözediyorum. Halkı godukluğa itmek mârifet değil, halkı goduktan kurtarmak mârifet

HASAN HÜSEYİN

«halk savaşı, halk ordusu»

leylâ güz

Vo Nguyen Giap. Çeviren: M. Ardos. Sol Yayınları, Mart 1968 Ankara, 158 sayfa 7,5 lira.

Vietnam İşçi Partisi Politbüro üyesi, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı, Savunma Bakanı ve Vietnam Halk Ordusu Başkomutanı, bugün dünyanın, adından en çok söz edilen adamlarından biri olan Vo Nguyen Giap'ın 1945 - 54 yılları arasında yazdığı yazılardan derlenen "Halk Savaşı, Halk Ordusu"nda sık tekrarlara yer verilmiş. Bunun nedeni, herhalde, okuyucunun sorunları rahatça kavramasını sağlamak olsa gerek.

Kitap dört bölümü içeriyor: "Vietnam halkının Fransız emperyalistlerine karşı kurtuluş savaşı", "Halk ordusu, halk savaşı", "Vietnam İşçi Partisinin savaşırken edindiği tecrübeler" ve "Dien - Bien Fu zaferi". İlk iki bölümde, Vietnam'ın savaş tarihi sunuluyor. Birinci bölümde ayrıca, Kurtuluş Savaşının temel sorunları ile başarıyı sağlayan öğeler de inceleniyor. Giap, temel sorunlar olarak, antifeodal ve anti-emperyalist kavganın birbirlerinden -o gün Vietnam'ın içinde bulunduğu koşullar nedeniyle- ayrılmazlığını, bir sömürgede halk savaşının işçi sınıfının önderliğinde bir köylü savaşı olduğunu belirtiyor ve bu yüzden de toprak sorununun önemi üzerinde duruyor.

İkinci bölümde, yukarıda da belirttiğimiz üzere, Vietnam'ın kısa bir savaş tarihçesinden sonra, yine kısaca, halk ordusu ve halkın savaşı ele alınıyor. 1946'da çok güçsüz olan Vietnam ordusunun tek ve önemli özelliği, bir "halk ordusu" oluşudur. Ayrıca, halkı aydınlatmak, toprak sorununu çözümlemek gibi zorunluklar da vardır. Savaş sırasındaki yanlış davranışları ve onların etkilerini düzeltmek için uzun ve yorucu çalışmalar gerekmiştir.

"Silâhlı mücadeleyi yönetirken ve devrimci silâhlı kuvvetleri kurarken partimizin kazandığı büyük tecrübeler" başlığını taşıyan üçüncü bölümde Giap, aynı zamanda, kullanılan savaş taktiklerini de anlatıyor. Üçüncü bölüm iki kısım: 1) Ağustos 1945 genel ayaklanması, 2) Direnme savaşı.

Birinci kısımda, Ağustos 945 genel ayaklanmasında Vietnamlıların Japon ve Fransız emperyalistlerine karşı kazandıkları zafer anlatılıyor. Zaferin kazanılmasında önemli rol oynayan kararlar şunlar: a) Bütün yurtsever güçlerin birleştirilmesi, b) Mücadele biçimlerindeki değişiklik tam zamanında yapıp, düşmana karşı silâhlı ayaklanma için hazırlık sorununun öne çıkarılması, c) Parti Merkez Komitesinin zafer için gerekli koşulları saptaması.

Zamanında başlatılan ayaklanma, silâhlı ve yarı - silâhlı güçlerin birleşmesi, emperyalistlerin ülkeden kovulması ve feodalitenin gücünü yitirmesiyle sonuçlandı. Bunun üzerine Fransızlar, 1945'de Vietnam'ı yeniden işgal ettiler.

1946'da başlayan Direnme Savaşı ikinci kısımda veriliyor. Ordu, bütün güçlüklere karşın, yılmadan savaşmış, halkın gösterdiği yardım ve fedakârlık, Direnme Savaşının başarıyla sonuçlanmasında büyük rol oynamıştır. Vietnamlıların uzun süreli direnme savaşı ilkelerine karşın düşmanlar, sonuca çabucak varmak istiyorlardı. Parti, hem siyasal, hem iktisadî, hem de askerî savaşı birarada yürüttü.

Kitabın en önemli bölümü, Giap'ın Dien - Bien Fu zaferini anlattığı son bölüm.

Vietnamlılar, düşmanı güç durumda bırakacak bir plân yaptılar. Düşmanın, ülkeyi işgal altına alabilmesi için kuvvetlerini dağıtmaması gerekiyordu. Vietnamlılar ise, sürekli olarak, düşmanın kuvvetlerini dağıtmaya çalıştılar. Emperyalistlerin, Kızılırmak deltasında bir miktar kuvvet topladıkları sırada, Parti Merkez Komitesi, bilimsel çözümlemelere dayanan bir eylem plânı çizdi. Ayrıca dinamizm, inisyatif, hareketlilik ve yeni durumlar karşısında hızla karar alma gibi, stratejik yol göstericilere başvuruldu. Ardından hemen, düşman kuvvetlerini dağıtma uygulamasına geçildi ve düşman kuvvetleri şu bölgelere dağıtıldı: Kızılırmak, Dien - Bien Fu, Seno, Pleyko, Luang Prabang.

Böylece, "kuvvetlerin toplanması"nı öngören "Navarre Plânı" bozulmuş oluyordu. Bundan sonra karşı hareket başladı.

Giap'ın "Halk Savaşı, Halk Ordusu" adlı kitabı, Amerikalılar tarafından desteklenen Fransız sömürgecilerinin Vietnam'ı işgal etmek amacına karşı, çeşitli olanaksızlıklar içindeki bir halkın direnme gücünü, zafer kazanma azmini anlatmaktadır. Aynı Giap, bugün, gene aynı halk ve aynı orduyla Amerikan emperyalizmine ve Amerikalı saldırganlara karşı savaşmaktadır.

"Komünistlerin 31 Ocak günü erken saatlerde Güney Vietnam'ın 36 bellibaşlı şehrine karşı girişmiş olduğu Yeni Yıl Taarruzu, Kuzey Vietnam Savunma Bakanı General Vo Nguyen Giap'ın şüphe götürmez etkisini taşımaktadır.

Kampanyanın gayelerinin, cesametinin ve müteakip gelişmelerinin yapılacağı herhangi bir kıymetlendirme, Viet Minh Savaşının galibi ve halihazır savaşın baş strateji uzmanı olan bu üstün taktikçinin zekâ ve şahsiyeti ile sıkı bir şekilde bağlıdır.

Mahallî insiyatiften istifadede bir uzman ve sürpriz şaşırtmada bir üstad olan General Giap, 20. Asrın en mükemmel taktik komutanlarından biridir. Plânlarını hazırlamada fevkalâde titiz, askerî hücumlarını yürürlüğe koymada geniş hayal kabiliyetine ve cesarete sahiptir. Bütün Kuzey ve Güney Komünistleri arasında sadece Tet taarruzuna değil, bunun bir parçasını teşkil ettiği daha geniş kış - ilkbabar kampanyasının geniş senkronizasyonuna ancak General Giap nezaret edebilirdi."

Bu sözler, toplatılan ve çeviricisi mahkemeye verilen bir yapıttan değil, Amerikalı Douglas Pike'ın yazdığı ve Türkiye'deki Amerikan Haberler Merkezi tarafından dağıtılan "Vietkong'un 1968 Yeni Yıl Taarruzu" adlı Türkçe broşürden alınmıştır.

TiYATRO

POLİSLER

Türkiye Tiyatrocular Sendikası (Ti - Sen) tarafından düzenlenmiş olan "Asaf Çiyiltepe Armağanı"nın verilmesi amacıyla, 24 Nisan 1968 günü toplanan Yargıcılar Kurulu, 1967 - 68 tiyatro döneminde İstanbul'da oynanan eserleri "Asaf Çiyiltepe Armağanı" tüzüğü açısından gözden geçirdi.

Gen - Ar Tiyatrosunda oynanan, Slawomir Mrozek'in yazdığı ve Sermet Çağan'ın sahneye koyduğu "Polisler" adlı eser, Asaf Çiyiltepe'nin anlayış ve çalışmalarına en uygun temsil olarak görüldü ve armağan, bu eseri oynayan topluluğa verildi.

Ayrıca, tüzüğün 2. maddesinde belirtilen hususları gözönünde tutan Yargıcılar Kurulu -Hasan Âli Ediz, Lütfi Ö. Akad, Selahattin Hilav, Hayati Asılyazıcı, Hüsamettin Bozok, Panayot Abacı, Duygu Sağıroğlu, Atilla Tokatlı-, İstanbul'daki tiyatro topluluklarının, repertuar, anlayış ve tutum bakımından, bugün, genel olarak "halkçı ve devrimci tiyatro doğrultusu"ndan bambaşka bir yönde ve geleceğin Türk tiyatrosuna hiçbir yararı dokunmıyacak köksüz, taklitçi ve bilinçsiz bir hava içinde çalıştıklarını da bu vesile ile kamuoyuna açıkladı.

"POLİSLER"DEN BİR SAHNE

FORUM
FİKİR MEYDANIDIR
Onbeş Günlük Tenkitçi Siyaset İktisat Kültür Dergisi

Yıl : 15 — Cilt : XX — Sayı : 339
İdarehane: Yenişehir, Büyük Han no. 55

Haberleşme: FORUM Dergisi P.K. 131 - Ankara
Telefon: 17 87 37
Sahibi: Azime KORKMAZGİL * Yazı İşleri Müdürü: Hüseyin KORKMAZGİL * Yönetim Kurulu: A. Halûk ÜLMAN, Cevat GERAY, Ruşen Y. KELEŞ, Hüseyin KORKMAZGİL
Dizgi ve Baskı: TÖYKO matbaası — Ankara
İlân ve Abone: Arka kapak 1000 TL. (İki renkli 1500 TL.) * Metin arası santimi 15 TL. (Devamlı ilân verenlere pazarlıkla) * Bir yıllık 22 TL. * Altı aylık 11 TL. * A.B.D. (Uçak) 90 TL. Avrupa (Uçak) 54 TL. Yabancı devletlere (Adi) 44 TL.'dır. * Eski sayılar 150 Kuruş.